

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
EVLİLİK VE AİLE PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI**

**3-6 YAŞ AİLE EĞİTİM PROGRAMININ 3-6 YAŞ GRUBU
ÇOCUĞU OLAN AİLELERİN EVLİLİK UYUMUNA,
ANNE-BABALIK ROL VE GÖREVLERİNE ETKİSİ**

**Hazırlayan
Ayşegül SÜNER**

**Danışman
Doç. Dr. Mustafa ULU**

Yüksek Lisans Tezi

**Eylül 2019
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
EVLİLİK VE AİLE PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI**

**3-6 YAŞ AİLE EĞİTİM PROGRAMININ 3-6 YAŞ GRUBU
ÇOCUĞU OLAN AİLELERİN EVLİLİK UYUMUNA,
ANNE-BABALIK ROL VE GÖREVLERİNE ETKİSİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Ayşegül SÜNER**

**Danışman
Doç. Dr. Mustafa ULU**

**Eylül 2019
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı: Ayşegül SÜNER

İmza :

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Başlığı: 3-6 YAŞ AİLE EĞİTİM PROGRAMININ 3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN AİLELERİN EVLİLİK UYUMUNA, ANNE-BABALIK ROL VE GÖREVLERİNE ETKİSİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ... sayfalık kısmına ilişkin .../.../2019 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı: % ... dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Giriş dahil
- 2- Ana Bölümler dahil
- 3- Sonuç dahil
- 4- Alıntılar dahil/hariç
- 5- Kapak hariç
- 6- Önsöz ve Teşekkür hariç
- 7- İçindekiler hariç
- 8- Kaynakça hariç
- 9- Özet hariç
- 10- Yedi (7) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. .../.../2019

Adı Soyadı : Ayşegül SÜNER
Öğrenci No : 4039050017
Anabilim Dalı: Sosyoloji
Bilim Dalı : Evlilik ve Aile Psikolojisi
Program Adı : Yüksek Lisans

Danışman: Adı/İmza
Doç. Dr. Mustafa ULU

Öğrenci Adı/İmza
Ayşegül SÜNER

YÖNERGEYE UYGUNLUK

“3-6 Yaş Aile Eğitim Programının 3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Ailelerin Evlilik Uyumuna, Anne-Babalık Rol Ve Görevlerine Etkisi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ayşegül SÜNER

Danışman

Doç. Dr. Mustafa ULU

Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Koray DEĞİRMENCİ

KABUL ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Mustafa ULU danışmanlığında **Ayşegül SÜNER** tarafından hazırlanan **“3-6 YAŞ AİLE EĞİTİM PROGRAMININ 3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN AİLELERİN EVLİLİK UYUMUNA, ANNE-BABALIK ROL VE GÖREVLERİNE ETKİSİ”** adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

29/08/2019

(Tez Savunma Sınav Tarihi Yazılacak)

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Mustafa ULU
Üye : Doç. Dr. Ali KUŞAT
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ümit Harun AKKAYA

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 01/10/2019 tarih ve 40 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Kenan GÜLLÜ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Anne babanın ve aile ortamının çocuğun ilk doğduğu andan itibaren devam eden süreç içerisinde çocuğa etkisi çok büyüktür. Bu çalışmada “3-6 Yaş Aile Eğitim Programının; 3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Ailelerin Evlilik Uyumuna, Anne-Babalık Rol Ve Görevlerine Etkisi” incelenmiştir. Hazırlanan 3-6 yaş Aile Eğitim Programının; eşlerin evlilik uyumları ile anne babalık becerilerini artırmada etkisi var mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

Gelişim ve öğrenmenin en hızlı olduğu 0-6 yaş döneminde ailelere verilen Aile Eğitim Programları; aileleri güçlendirerek ideal davranış ve aile ortamı oluşturmakta, çocukların sağlıklı bedensel ve ruhsal gelişimlerini desteklenmektedir.

Bu konunun seçilmesindeki amaç; aile eğitim programlarının önemine vurgu yapmak, çocukların ilk öğreticileri olan anne babaların desteklenmesinin eşler arası uyuma ve çocuk gelişimine olumlu katkı sağladığına dikkat çekmektir.

Araştırmamın her aşamasında bana kıymetli vaktini ayırıp yol gösteren, değerli fikirleriyle destek olan saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Mustafa ULU’ya, tezimde ölçeğini kullanmama izin veren sayın. Dr. Öğr. Üyesi Aysel ÇAĞDAŞ ve Prof. Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK’a, 3-6 yaş Aile Eğitim Programı hakkında değerli bilgilerini ve dökümanlarını benimle paylaşan Develi Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısı Hasan KILINÇ’a, Aile Eğitim Programı Eğitmeni Rabia YILDIRIM’a ve anket sorularını itina ile cevaplayan Aile Eğitimi kursiyerlerine canı gönülden teşekkür ederim.

Hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyip her zaman arkamda duran anneme, babama ve sevgili eşime sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Bu çalışmamı; Yüksek lisans eğitimim sırasında aramıza katılan, araştırma konumdaki ailelerle çocuk gelişimi konusunda empati yapmamı sağlayan ve en önemlisi de anne olmanın kıymetini bana tattıran can parçam oğlum EMİR’ e ithaf ediyorum.

Ayşegül SÜNER

3-6 YAŞ AİLE EĞİTİM PROGRAMININ 3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN AİLELERİN EVLİLİK UYUMUNA, ANNE-BABALIK ROL VE GÖREVLERİNE ETKİSİ

Ayşegül SÜNER
Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yüksek Lisans Tezi, Eylül 2019
Danışman: Doç. Dr. Mustafa ULU

ÖZET

3-6 yaş arasında çocuğa sahip olan ebeveynlerin evlilik uyumları ile anne-baba rol ve görevleri üzerine kendilerine verilen 3-6 yaş aile eğitim programının etkisine yönelik gerçekleştirilen araştırmada, deneme modeli, ön-test son-test kontrol gruplu bir araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evren ve örneklemini Kayseri İli Develi İlçesinde yaşayan 20 Deney 20 Kontrol grubu ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; katılımcıların kişisel bilgilerini öğrenmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu; eşlerin evlilik uyum düzeylerini belirlemek amacıyla Evlilik Uyum Ölçeği; anne-babalık rol ve görevlerini değerlendirmek amacıyla da Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcılara öntestler uygulandıktan sonra, deney grubuna 3-6 yaş aile eğitim programı uygulanırken kontrol grubuna hiçbir çalışma yapılmamıştır. Eğitimin verilmesinden sonra deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcılara sontestler yapılmıştır. Deney grubunun öntest-sontest puanlarının farklılık durumlarına bakıldığında ebeveynlerin ilgi ve şefkat, başarı için baskı, koruyuculuk, fiziksel cezalandırma, duygusal cezalandırma, amaçlara ulaşmada yardımcı olma, tutarlı disiplin, standartların belirginliği ve ayrıcalıklardan yoksunlaştırma alt boyutlarının tamamında olumlu yönde farklılıklar olduğu ve evlilik uyum puanlarının da arttığı görülmüştür. Kontrol grubunun öntest-sontest puanlarının farklılık durumlarına bakıldığında herhangi bir fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelime: 3-6 Yaş Aile Eğitimi, Evlilik Uyum, Anne Baba Rolü

**THE EFFECT OF FAMILY 3-6 AGE FAMILY TRAINING PROGRAM ON
FAMILY ADAPTATION, PARENT-FAMILY ROLES AND DUTIES OF
FAMILY CHILDREN WITH 3-6 AGE GROUP**

Ayşegül SÜNER

Erciyes University, Social Sciences Institute Ph.

Master Thesis, September, 2019

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa ULU

ABSTRACT

In the study directed to the effect of the 3 to 6 years family education programme which was given to the parents of 3 to 6 years old children, related to their marital adjustment and their parenthood roles and duties, test model; pretest-pasttest design control group research design was used. Population and sample of research is composed of 20 test and 20 check parents in living Develi, a town in Kayseri.

In research as data collection tool; personal information form; to collect information of participants marital adjustment scale; to specially their marital adjustment parenthood own behavior test; to specify parenthood roles and duties have been used. After pretest were given to participants of test and check group, while the test group was given to 3 to 6 year family education programme, nothing was done for the check group. After the education was given the pasttest were given to saw participants of the test and the check groups.

When examined the difference between pretest and pasttest results of the test group, parenthood behaviors such as concern, affection, pressure for success, protection, physical punishment, emotional punishment, help for achieving goals, steady discipline, explicit standarts, deprivity of privilegen were all developed and points of marital adjustment incased. On the other hand if examined the difference between pretest and pasttest results of the check group points, no discrepancy detected.

Key Words: 3-6 Age Family Education, Marital Adjustment, Maternal Role.

İÇİNDEKİLER

3-6 YAŞ AİLE EĞİTİM PROGRAMININ 3-6 YAŞ GRUBU ÇOCUĞU OLAN AİLELERİN EVLİLİK UYUMUNA, ANNE-BABALIK ROL VE GÖREVLERİNE ETKİSİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ İNTİHAL FORMU	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. 3-6 Yaş Aile Eğitim Programının Amacı ve Süresi	4
2.1.1. 3-6 Yaş Aile Eğitim Programının Teması.....	4
2.1.2. 3-6 Yaş Aile Eğitim Programının İşleyişi	5
2.2. Ailelere Yönelik Gerçekleştirilen Eğitimler	8
2.2.1. Ev Merkezli Aile Eğitimi	9
2.2.2. Kurum Merkezli Aile Eğitimi	10
2.2.3. Mobil Hizmetler	11
2.2.4. Dünyada Aile Eğitimi	11
2.2.5. Türkiye’de Aile Eğitimi	17
2.2.6. Aile Eğitimi İle İlgili Yapılan Araştırmalar	21
2.3. Evlilik Uyumu	24
2.3.1. Evlilik ve Evlilik Uyumu Kavramlarının Tanımlanması	24
2.3.2. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler	25
2.3.2.1. Çiftler Arası Tatmin ve Duygulanım İfadesi Boyutu.....	28
2.3.2.2. Çiftler Arası Birliktelik	30
2.3.2.3. Çiftler Arası Fikir Birliği	31

2.4. Evlilik Uyumu Kuramsal Yaklaşım	32
2.4.1. Lewis Spanier Modeli	32
2.4.2. Thibaut ve Kelley'nin Değiş-Tokuş Kuramı	32
2.4.3. Bağlanma Kuramı	33
2.4.4. Sevginin Evrimi Kuramı	33
2.4.5. Bağlamsal Model	34
2.4.6. Sosyal Öğrenme Kuramı	34
2.4.7. Yükleme Kuramı	34
2.5. Evlilik Uyumu ile İlgili Yapılan Çalışmalar	35
2.6. Aile	40
2.6.1. Ailenin Yapısı ve İşlevi	41
2.6.2. Ailenin Önemi	42
2.7. Anne Baba Rol ve Sorumlulukları	43
3. YÖNTEM	45
3.1. Evren ve Örneklem	45
3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	45
3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	45
3.4. Araştırmanın Sayıltıları	46
3.5. Veri Toplama Araçları	46
3.6. Verilerin Toplanması ve Analizi	47
3.7. Bulgular	49
SONUÇ ve TARTIŞMA	64
KAYNAKÇA	68
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ	96

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	3-6 Yaş Arası Aile Eğitim Programı Temaları.....	4
Tablo 2.	Deney Grubu- Kontrol Grubuna Yapılan Deneysel İşlem Aşamaları.....	48
Tablo 3.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Yaşlarına Göre Dağılım.....	49
Tablo 4.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Eğitim Durumlarına Göre Dağılım.....	49
Tablo 5.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Ekonomik Durumlarına Göre Dağılım	50
Tablo 6.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Çalışma Durumlarına Göre Dağılım.....	50
Tablo 7.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Mesleklerine Göre Dağılım	50
Tablo 8.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Evlilik Sürelerine Göre Dağılım.....	51
Tablo 9.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Evlenme Koşullarına Göre Dağılım	51
Tablo 10.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Dağılım	52
Tablo 11.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Formu Doldurdıkları Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Dağılım	52
Tablo 12.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Formu Doldurdıkları Çocuklarının Yaşlarına Göre Dağılım	53
Tablo 13.	Deney Grubu- Kontrol Grubu Formu Doldurdıkları Çocuklarının Doğum Sırasına Göre Dağılım	53
Tablo 14.	Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Ebeveynin Kendi Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği Alt Boyut Düzeyleri Öntest Puanlarına Göre Farklılık Analizi	54
Tablo 15.	Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin Evlilik Uyum Düzeylerinin Öntest Puanlarına Göre Farklılık Analizi	55
Tablo 16.	Deney Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Ebeveynin Kendi Davranışlarını Değerlendirme Düzeyleri Alt Boyutları Öntest-Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi	56
Tablo 17.	Deney Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Evlilik Uyum Düzeylerinin Öntest-Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi	58
Tablo 18.	Kontrol Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Ebeveynin Kendi Davranışlarını Değerlendirme Düzeyleri Alt Boyutları Öntest-Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi	59

Tablo 19.	Deney ve Kontrol Grubu Yer Alan Ebeveynlerin, Ebeveynin Kendi Davranışlarını Değerlendirme Alt Boyut Düzeyleri Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi.....	61
Tablo 20.	Deney ve Kontrol Grubu Yer Alan Ebeveynlerin, Evlilik Uyum Düzeylerinin Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi	63

1. GİRİŞ

Tarih boyunca yaşamış toplumlarda, bireylerin hayatlarını kuracakları eşleriyle bir araya gelmelerinin bir şekilde onaylanması gerekmektedir. Genel olarak ise bu onaylama evlilik akdi ile gerçekleşmektedir. Evlenme neticesinde gerçekleşen ilişkiye ise evlilik denilmektedir (Tütengil, 2011, s.3). Temel nitelikleriyle çağlar boyunca değişmeyerek geçerliliğini koruyan ve varlığını devam ettiren, toplumsal bir gerçek olan evlilik; sosyal, psikolojik, fiziksel, ekonomik ve yaş açısından olgunluğa erişmiş farklı iki cinsiyette insanın daimi bir hayat ortaklığı kurmak amacıyla, yasalar ve toplumsal kuralların uygun gördüğü şekilde bir araya gelmesidir (Aksu, 1998, s.33).

Bireyin karakteristik yapısında yer alan iletişim ve problem çözme tarzı ve fikirleri, kültürler kadar evlilikteki standartları belirler. Karşılıklı anlaşmaya dayanan ve bu anlaşmaya göre işleyen bir birliktelik haline gelen evlilik, bu öğelerle birlikte toplumsal bir kurumdur (Tarhan, 2011, s.52).

Karşılıklı bir etkileşim içinde bulunan, aileyi ve evliliği ilgilendiren konular üzerinde ortak bir fikirde buluşabilen ve sorunları olumlu bir şekilde çözüme kavuşturan eşlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak adlandırılır. Evlilik uyumunun, çiftlerin hem ruh sağlığı hem de beden sağlığı üzerinde önemli etkileri mevcuttur. Evlilik uyumu, eşlerin bedensel ve düşünsel olarak birbirlerine yakınlık geliştirmesi ve çiftlerin eşitlik duygusuna sahip olmasıdır. Haldford, Kelly ve Markman (1997) olumlu ilişki şemalarına sahip olmasını, yani iletişimlerinin iyi olmasını, meydana gelen çatışmaları çözebilme becerisine sahip olmasını, çiftlerin birbirleri hakkında olumlu duygu ve düşüncelere sahip olmasını ve çiftlerin birlikte yaptıkları aktivitelerden zevk almasını evlilikte uyum olarak tanımlamıştır (Tucker ve O'Grady, 1991, s.253). Bireylerin evlilik uyumlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu kavramların başında ise evli bireylerin anne baba rolleri ve görevleri belirtilebilir.

Anne baba rolleri ve sorumluluklar, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde anahtar rolündedir. Anne ve babaların, bebekleri ile karşılaştıkları doğum sonrası o ilk anlardaki davranışlar ilk anne baba tutumlarına dair davranışları olarak kabul edilmektedir. Bu erken dönemde anne babanın yeni doğan bebek ile ilk iletişiminin hemen başlatılması hem ebeveynlerin yeni rollerine alışmalarını hem de bebeğin uterus dışı ortama uyumunu kolaylaştıracaktır. Anne babaların çocukları hakkındaki tutum, değer, inanç ve davranışları ise anne baba tutumu olgusunu meydana getirmektedir. Bu tutumları oluşturan değişkenlerin ise aile uyumu, ebeveyn çocuk arasındaki ilişkinin yakınlık derecesi, sorumluluk, izin vermek-kısıtlamak, eşlerin birbirini algılama biçimleri, çocuğun fiziksel sağlığı hakkındaki tutumu ve disiplin yapıları olduğu belirtilebilir.

3-6 Yaş Aile Eğitim Programı; MEB tarafından uygulanan 0-18 yaş Aile Eğitim Programı kapsamındaki dört alt gruptan biridir. Bu program, 0-18 yaş arasında çocuk sahibi olan ebeveynlerin, bebek bekleyen eşlerin ve çocuk sahibi olmayı isteyen çiftlerin, çocuk bakımı ile sorumlu yetişkinler olmaları temel düşüncesiyle geliştirilmiştir.

Genel olarak 3-6 yaş aile eğitim programını da kapsayan 0-18 yaş Aile Eğitim Programında;

- Aile içi ilişki ve iletişim kalitesini geliştirerek toplumun temel yapı taşı olan aile bağlarını, milli, manevî, ahlaki ve kültürel değerlerle güçlendirilmesinin sağlanması,
- Tüm yaş aralıklarındaki gelişim özelliklerini ve gelişim alanlarını (bedensel, zihinsel, dil, sosyal ve duygusal) desteklemek için yapılması gerekli etkinliklerin tanıtılması,
- Aile içi ilişkileri nitelik yönünden geliştirerek çocukların, kişisel, sosyal, duygusal ve akademik yönden desteklenmesinin sağlanması,
- Etkili iletişim becerilerini kazandırarak anne ve babaların kendi bireysel yaşam kalitelerinin geliştirilmesi,
- Anne-babaların, kendileri ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde, aile içindeki roller ve karar alma süreçlerinde, toplumsal cinsiyet ayrımı yapmayan, eşitlikçi ve katılımcı bir yaklaşım içinde olmalarını sağlayarak "aile içi demokrasi" bilincinin geliştirilmesi,

- Anne-babaların, risk etkenlerinin kendileri ve çocukları üzerindeki duygusal ve davranışsal etkilerini fark etmelerini sağlayarak riskli durumlarla başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi,
- Anne-babalara, aile içinde yaşanacak olası çatışmalı ilişkileri yönetebilme becerilerinin kazandırılması,
- Kadının güçlendirilmesi,
- Güvenli anneliğin sağlanması ve
- Aile eğitiminde babanın desteğinin artırılması

gibi amaçlar güdülmektedir.

Bireyin aile içinde geçirdiği ilk yaşam deneyimleri, gelecek yaşam dönemlerini önemli ölçüde etkiler. Bireyin diğer sistemlerle ilişkisini sağlayan etken; aile içindeki roller, tutumlar ve değer sistemidir (Karataş, 2001, s. 90). Buna göre evlilik ile başlayan bu yapının devamı ve sürekliliği için aile içindeki sağlıklı etkileşim ve uyum büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda 3-6 yaş aile eğitim programının; eşlerin evlilik uyumu ile anne-babalık rol ve görevlerine etkisinin incelendiği araştırmada şu sorulara cevap aranacaktır:

- 3-6 yaş aile eğitim programına katılan ebeveynlerin evlilik uyum ölçeği öntest-sontest puanları açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3-6 yaş aile eğitim programına katılan ebeveynlerin Ebeveyn kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği öntest-sontest puanları açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. 3-6 Yaş Aile Eğitim Programının Amacı ve Süresi

3-6 yaş Aile Eğitim Programı, 14 hafta sürmektedir. Eğitim, haftada bir gün ortalama üç ders saati devam eden toplantılarla gerçekleştirilen bir programdır. MEB'e bağlı Halk Eğitim Merkezleri'nde görevli öğretmen ve usta öğreticiler tarafından gerçekleştirilen bu kurs iki biçimde yürütülmektedir. Bu çerçevede ilk olarak, 14 hafta süresinde haftada 15 saat devam eden toplantılarda teorik olarak bilgiler verilmektedir. 14 farklı temayı kapsayan kurs programında, kursiyerlere 101 adet kazanımın verilmesi planlanmaktadır. Ayrıca kurs kapsamında hem katılımcılara hem de öğretmenlere birçok eğitim materyalleri sunulmaktadır. Öğretmenlere sunulan program kılavuz kitabı ve oturum görsel materyalleri verilirken, katılımcılara; aile mektupları, bilgi yaprakları ve çocuk etkinlik materyalleri sunulmaktadır (Kılıç, 2013).

2.1.1. 3-6 Yaş Aile Eğitim Programının Teması

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen 3-6 Yaş Arası Aile Eğitim Programı'nın temaları aşağıda belirtildiği gibidir:

Tablo 1. 3-6 Yaş Arası Aile Eğitim Programı Temaları

Sıra	Tema
1	Tanışma ve Program Tanımı
2	Çocuğun Gelişiminde Ailenin Rolü
3	Kişilerarası İletişim
4	Çocukla İletişim
5	Olumlu Davranış Geliştirme
6	Olumsuz Davranışları Azaltma
7	Sosyal Duygusal Gelişim
8	Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi

9	Motor Gelişimi ve Cinsel Gelişimi
10	Özbakım Becerileri
11	Çocuk Sağlığı ve Beslenme
12	Okul ve Çocuk
13	Çocuk Hakları/ Çocuk İhmal ve İstismarı
14	Özel Gereksinimli Bireylere Duyarlılık

Kaynak. MEB, 2012.

2.1.2. 3-6 Yaş Aile Eğitim Programının İşleyişi

3-6 yaş Aile Eğitim Programının işleyişi şu şekildedir (MEB, 2012):

1. Oturum: Tanışma ve Program Tanıtımı

- Programın amacı, işleyişi, aileye sağlayacağı yararlar,
- Gruba ilişkin kuralların belirlenmesi,
- Çocuk eğitim materyalleri ve program kitapçıklarının ailelere tanıtılması.

2. Oturum: Çocuk Gelişiminde Ailenin Rolü

- Çocukların 0-6 yaş dönemindeki gelişim özellikleri,
- Çocuk gelişiminde ailenin önemi,
- Anne ve babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar,
- Çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun gelişimindeki önemi,
- Doğru çocuk yetiştirme tutumları.

3. Oturum: Kişilerarası İletişim

- İletişimin tanımı, önemi, iletişim engelleri, iletişim engellerinin olumsuz etkileri,
- İletişimde anne ya da babanın duygularının önemi,
- Etkin dinlemenin önemi, etkin dinlemede dikkat edilmesi gereken kurallar,
- Etkin dinlemenin çocuk gelişimindeki önemi.

4. Oturum: Çocukla İletişim

- Karşılıklı ilişkide kullanılan iletişim engellerinin açıklanması,

- Suçlayıcı dil, sen dili, ben dili nedir ve suçlayıcı dilin iletişimde yarattığı olumsuz etkiler nelerdir,
- Çocuğa karşı kendini doğru ifade etme yolları, etkin dinlemenin önemi, iletişimde açık olmanın önemi,
- Çocuğa karşı kendini doğru bir şekilde ifade etmenin çocuk gelişimine sağladığı katkı.

5. Oturum: Olumlu Davranış Geliştirme

- Annelerin ve babaların küçükken kendi ailelerinin onlara karşı gösterdiği olumlu davranışlardan nasıl etkilendiklerinin grupta paylaşılması,
- Olumlu davranış kazandırma süreçlerinin örneklerle açıklanması,
- Anne baba davranışlarının çocuk gelişimi üzerindeki etkisi,
- Çocuğun olumsuz davranışlarını değiştirmek için; dikkat edilmesi gereken anne baba tutumlarının açıklanması,
- Takdir ve yüreklendirmenin çocuk eğitimindeki önemi,
- Çocuğun istenmeyen davranışlarını engellemek için; kullanılabilecek olumlu disiplin yöntemlerinin açıklanması,
- Çocuk gelişiminde kural koymanın önemi, kural koyarken nelere dikkat edileceğinin açıklanması.

6. Oturum: Olumsuz Davranışları Azaltma

- Annelerin ve babaların küçükken kendi ailelerinin onlara karşı gösterdiği olumsuz davranışlardan nasıl etkilendikleri ve kendi çocuklarını yetiştirme tarzında ebeveyn tutumlarının etkisinin grupta paylaşılması,
- Duygusal ve fiziksel cezaların çocuk gelişimi üzerindeki etkileri,
- Çocukta olumsuz davranışların tekrarlanmaması için yapılması gerekenler ve olumsuz davranışları azaltmada kullanılan disiplin yöntemlerinin açıklanması.

7. Oturum: Sosyal Duygusal Gelişim

- Çocuğun kendini ve başkalarını tanımasının önemi,
- Çocuğun sosyal duygusal gelişimi ve benlik gelişimi özellikleri anlatılması,

- Anne ile çocuk arasındaki duygusal bağı oluşturulmasında temel güven duygusunun önemi,
- Okul öncesi dönemde önem kazanan duygular ve bu duygularla başa çıkmanın yolları,
- Çocuğun sosyal kurallara uyması ve iç denetim odağının geliştirilmesi için yapılması gerekenlerin paylaşılması.

8. Oturum: Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi

- Çocuğun bilişsel ve dil gelişim özellikleri,
- Çocuğun bilişsel becerilerini ve dil gelişimini desteklemede ailenin rolü ve neler yapılabileceğinin grupta paylaşılması,
- Çocukta sorun çözme becerisini geliştirmede yapılması gerekenler ve destekleyici uygulamaların örneklerle anlatılması.

9. Oturum: Motor Gelişim ve Cinsel Gelişim

- Çocuğun motor gelişim ve cinsel gelişim özellikleri,
- Çocuğun motor gelişim ve cinsel gelişim desteklemede ailenin rolü ve neler yapılabileceğinin grupta paylaşılması,
- Çocuğun cinsellikle ilgi sorularının gelişim özelliklerine uygun olarak cevaplandırılmasının önemi,
- Kendi bedenini korumasına yönelik mahremiyet eğitime dair bilgilendirmeler yapılması.

10. Oturum: Özbakım Becerileri:

- Özbakım becerilerinin önemi;
- Özbakım becerilerini kazandırmada ailenin rolü,
- Çocukların özbakım becerilerini destekleyebilmek için yapılabileceklerin tartışılması,
- Çocukta sorumluluk duygusunun geliştirilmesi ve çocuklara sorumluluk verirken dikkat edilmesi gerekenlerin açıklanması.

11. Oturum: Çocuk Sağlığı ve Beslenme

- Sağlıklı çocuk kavramı ile çocuğun gelişiminde sağlığın ve beslenmenin önemi,
- Dengeli ve yeterli beslenme,
- Çocuk hastalıkları ve bu hastalıklardan korunma yolları.

12. Oturum: Okul ve Çocuk

- Oyunun çocuk gelişimindeki önemi;
- Oyunun çocuğa yararları ve oyun oynamasını desteklemek için yapılabilecekler,
- Çocuğun okula hazır olması için temel becerilerinin gelişimine yönelik yapılabilecekler,
- Okula uyum ve akademik başarının artırılması için yapılması gerekenler.

13. Oturum: Çocuk Hakları- Çocuk İhmal ve İstismarı

- İnsan hakları ve Çocuk hakları kavramlarının açıklanması,
- Çocuk ihmal ve çocuk istismarı kavramları arasındaki farklar,
- Çocuk ihmal ve çocuk istismarının çocukta yaratabileceği olası sonuçlar ve önlenmesi için yapılması gerekenler, iş birliği yapılacak kurumların tanıtılması.

14. Oturum: Özel Gereksinimli Bireylere Duyarlılık Geliştirme ve Kapanış

- Özel gereksinimli çocuklar ve özellikleri
- Özel gereksinimli çocuklar ve ailelerin yaşadığı duygular,
- Bu durumun ailelerde yol açtığı değişiklikler,
- Oturum özeti ve eğitime dair genel bir değerlendirme yapılması,
- Sertifika töreni ve kapanış.

2.2. Ailelere Yönelik Gerçekleştirilen Eğitimler

Aile eğitim çalışmaları çocukların geliştirilmesi, aile fonksiyonlarının iyileştirilmesi ve ebeveynlerin bilgi ve becerilerinin artırılarak sorumlulukların yerine getirilmesi için yürütülen sistemli çalışmaları ifade eder (Çağdaş, 2002, s.20). Anne baba eğitiminin amacı; anne babalara özgüven aşılamak, çocuklarının eğitimi ve gelişimi için ebeveynlik becerilerini artırmaktır. Bir diğer amacı ise eğitim sürecine anne babayı da ortak etmektir. Ayrıca özellikle geri planda kalan babaları dâhil ederek eğitim

sorumluluğunun ailedeki tüm bireylerin sorumluluğu olduğunu hatırlatmak bu eğitimlerin hedeflerindendir (Şahin ve Özbey, 2009, s.30).

Aile eğitim çalışmaları ebeveynlerin çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirebilmeleri için düzenlenmiş faaliyetlerin bütünüdür. Bu eğitimler dört ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar ev odaklı aile eğitimi, kurum odaklı aile eğitimi, okul öncesi eğitimle birleştirilmiş kurumsal aile eğitimi ve uzaktan öğretimle aile eğitimidir (Üstünoğlu, 1991, s.121).

Ayrıca bunlara daha geniş kitlelere ulaşabilmek için kullanılan, eğitime ulaşılabilirliği kolaylaştıran Mobil Hizmetler uygulaması da eklenebilir (Şahin ve Özyürek, 2010, s.22).

2.2.1. Ev Merkezli Aile Eğitimi

Ev merkezli aile eğitimleri eğitimciler tarafından ailelerin evlerinde ziyaret edildiği uygulamalardır. Belli bir program dâhilinde anne babaları bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarını kapsamaktadır. Bu eğitimlerin kalitesini ve niteliğini belirleyecek iki durum söz konusudur. Bunlardan ilki ebeveynlerin ihtiyaçlarına yönelik geliştirilecek nitelikli bir program, ikincisi ise aile eğitimlerinin ebeveynlerin gereksinimlerine cevap verebilecek sıklıkta düzenlenmesidir. Ailelere ev ortamında düzenlenen eğitim, eğitimci ve ebeveynin birbirlerini daha iyi tanımalarına, ailenin ihtiyaçlarının daha kolay belirlenmesine ve etkili bir iletişim kurulmasına katkı sağlayacaktır (Demircioğlu, 2012, s.14). Bu yaklaşımda dikkat edilmesi gereken nokta eğitimcilerin çocukla değil anneyle çalışmaları gerekliliğidir. İyi bir model olan eğitici ortamdan ayrıldığında da annenin davranış ve dil becerilerini bir eğitici gibi çocuğuna yansıtabilmesi gerekir (Üstünoğlu, 1991, s.122).

Bu programın en önemli amacı, çocukların bilişsel ve dil gelişimini destekleyerek çocukları okul hayatına hazırlamaktır. Çocuğun bakımından sorumlu kişilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve kadının aile içerisindeki konumunun güçlendirilmesi de programın nihai hedeflerindendir (Çağdaş ve Seçer, 2005, s.36). Dünyadaki ev merkezli aile eğitim programları farklı amaçlara sahip olsalar da genel olarak erken eğitimin önemi ve çocuk gelişiminde ailenin rolü üzerinde durmaktadır. Bu programların genel olarak amaçları; hamilelik sürecini izlemek ve anneyi desteklemek, çocuk dostu

ortamlar oluşturabilmek, aileleri bilinçlendirmek, yoksulluğu önleyebilmek, çocuklara yönelik istismar ve ihmali engellemek ve özel gereksinimleri olan çocuklara erken müdahale şansı tanıyabilmek şeklinde sıralanabilir (Şahin ve Özyürek, 2010, s.24).

2.2.2. Kurum Merkezli Aile Eğitimi

Kurum merkezli aile eğitimi, sivil toplum kuruluşları veya kamu kurumları öncülüğünde belirli merkezlerde önceden belirlenen programlar aracılığıyla ya da hedef kitlenin ihtiyaçlarına yönelik düzenlenen, eğitimcilerin ve ailenin arasında kurulan etkileşimin niteliğini artırmayı hedefleyen çalışmalardır. Bir kurumda bir araya gelen aileler birbirleriyle iletişim ve etkileşim kurmaktadır. Aileler diğer ebeveynlerin deneyimlerini öğrenmekle birlikte kendi ebeveynlik deneyimlerini paylaşabilme fırsatı bulmaktadır. Bu yönüyle kurum merkezli aile eğitim modeli diğerlerinden farklılık göstermektedir (Demircioğlu, 2012, s.16).

Programın temel amacı ebeveynleri çocuk gelişimi konusunda bilgilendirmek, onlara beceri kazandırmak, çocukları için çevresel uyaranları nasıl geliştirip düzenleyebileceklerini öğretmek ve çocukların gelişim sürecindeki kritik önemlerini hissetmelerine katkı sunabilmektir. Kurum merkezli aile eğitim programının iki farklı uygulama biçimi vardır. İlkinde sadece ebeveyn grupları eğitilir. İkinci modelde ise ebeveynler çocuklarıyla eğitimin düzenlendiği merkeze gelirler. Bazen çocukların sınıflarına girerler, bazen de sadece aile eğitimi oturumlarında bulunurlar (Çağdaş ve Seçer, 2005, s.38).

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukları ve ailelerini kapsayan bu modelde, öğretmenler tarafından çeşitli metotlarla bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Veli toplantıları ve veli eğitimleri bunların başında gelmektedir. Ayrıca haber mektupları, veli ziyaretleri, bilgi notları, aile seminerleri en sık tercih edilen yöntemlerdir. Bu eğitim modelinde amaç çocukların eğitim programı ile aile eğitim programını bütünleştirmektir. Ayrıca çocuğun fiziksel, sosyal-duygusal ve zihinsel gelişimini, konuşma becerilerini ve akademik başarısını yükseltmeyi amaçlanmaktadır. Ülkemizde kurumsal okul öncesi eğitimle bütünleştirilmiş aile eğitimi modeline uygun gerçekleştirilen çalışmalar mevcuttur. MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Eğitim Programıyla Bütünleştirilmiş Aile Destek Rehberi” (OBADER) okul öncesi eğitim öğretmenlerinin bu alanda

gerçekleştireceği çalışmalara rehber olması için yayınlanmıştır. Ülkemizdeki okul öncesi eğitim öğretmenleri aracılığıyla kendi öğrenci velilerine ulaştırılmaya devam etmektedir (Üstünoğlu, 1991, s.124).

2.2.3. Mobil Hizmetler

Mobil programlar ilk olarak göçmen işçilerin çocuklarını bırakabilecekleri güvenli bir ortam oluşturmak amacıyla çocuklarının bakımını ve eğitimini destekleyen gezici kreşler olarak ortaya çıkmıştır. Çocuklara güvenli bir oyun ortamı hazırlanırken özellikle annelere çocuk eğitimi ve beslenme ile ilgili danışmanlık hizmeti sunulmuştur. Gezici programların amaçları şu şekildedir (Şahin ve Özyürek, 2010, s.28);

- Okul öncesi eğitimden yararlanamayan çocukları da bu eğitim fırsatından faydalandırmak ve onları okul hayatına hazırlamak,
- Anne ve çocuklarına bulundukları coğrafyaya uygun bir yaklaşımla eğitimler ulaştırmak,
- Ebeveyn ve ailedeki diğer bireyleri bilinçlendirmek ve eğitim materyali ve programı konusunda desteklemek,
- Mobil okullara devam eden çocukların sağlık taramalarını gerçekleştirmek,
- Özel gereksinimli çocuklara erken müdahale şansı tanımak,
- Yaygınlaştırma çalışmaları sonunda kalıcı okul öncesi eğitim merkezlerine zemin hazırlamak.

2.2.4. Dünyada Aile Eğitimi

Dünyada aile eğitimi programı dokuz ana başlık altında aşağıda açıklanmıştır. Bunlar;

- Baş Başlangıç Programı (Head Start Program):
- Erken Yaş Başlangıcı (Early Head Start):
- Aile Eğitimi İle Erken Çocukluğun Desteklenmesi Projesi (Early Childhood Stimulation Parent Project):
- Okul Öncesi Çağda Çocukları Olan Ailelere Yönelik Evde Eğitim Programı Home (Instruction Program For Parents of Preschool Youngsters – Hippy):

- Minnesota Erken Çocukluk Eğitim Programı (Minnesota Early Childhood – Ecfe):
- Yüksek / Kapsam Perry Okul Öncesi Projesi (High/Scope Perry Preschool Project):
- Öğretmen Olarak Ebeveynler Programı (Parent as Teachers-Pat):
- Küçük Yaştaki Çocuklar ve Ailelerine Yönelik Ev Etkinlikleri Programı (Home Activities For Toddlers” and Their Families-Hataf):
- Anneler ve Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Oyun ve Öğretim Programı Opstap (Anne Çocuk Elele) Programı:

a) Baş Başlangıç Programı (Head Start Program):

Head Start Programı 1965 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde federal hükümet tarafından dar gelirli aileler üzerinde başlatılan ve en uzun süre devam eden bir eğitim hareketidir. Bu programın temel amacı, alt sosyo ekonomik düzeydeki ailelerden gelen okul öncesi dönemdeki çocuklara farklı uyarıcılar ile zenginleştirilmiş bir ortam sunarak, sosyal ve eğitsel fırsatlar sağlayarak yoksulluğun bu çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaktır. Ayrıca bu çocukların annelerinin ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir (Aksoy, 2015, s.30). Bu program dört ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar; eğitim, sağlık, anne baba eğitimi ve katılımı ile sosyal hizmetlerdir. Çocukların bireysel ihtiyaçlarını karşılamak üzere, toplumun kültürel ve etnik özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Tamamen çocukların gözüyle hazırlanmış bir eğitim ortamı mevcuttur. Malzemeler ve materyallerin uzun ömürlü ve ekonomik olmasına dikkat edilmiştir. Sınıflar öğrenme merkezlerine bölünmüş çocukların kendi hızlarında öğrenmeleri teşvik edilmiştir. Bununla birlikte sağlık problemlerinin erken teşhisi ve tedavisi için diş, vücut, ruh sağlığı ve dengeli beslenme konularında sağlık programları hazırlanmıştır. Ayrıca bu programda ebeveynleri destekleyip geliştiren yaşantılar sunmak, eğitimin planlamasında karar verici olmalarını sağlamak, sınıf ve sınıf dışı etkinliklerde gönüllü veya ücretli olarak katılımlarını sağlamak amaçlanmıştır. Bu programda ebeveynleri ücretli yardımcı personel ya da ücretli öğretmen rolünde görmek çok yaygındır. Gelir seviyesi düşük ailelere bu programda iş imkânı sunulmaktadır. Böylelikle ailelere maddi destek sağlanmasının

yanında çocuk gelişimiyle ilgili gözlemleyerek, deneyip yaşayarak öğrenebilecekleri kendilerini geliştirebilecekleri bulunmaz bir fırsat sunulmaktadır (Başal, 2010, s.39).

Head Start Merkezlerinde Anne-Baba Komisyonları vardır. Bu komisyonlardan seçilen temsilciler de İdare Meclislerine katılır. Böylelikle aileler kendilerini ve çocuklarını etkileyecek kararlarda söz sahibi olurlar. Head Start Programıyla ilgili her türlü karar bu meclisten çıkar. Hangi çocuklar bu programdan yararlanmalı, merkezler nerelere açılmalı, program bütçesinin yönetimi, şikâyet ve önerilerin karara bağlanması gibi konular bu meclisin görevidir (Başal, 2010, s.41).

Head Start programının çıktıları boylamsal olarak izlendiğinde 1 dolarlık yatırımın 9 dolarlık bir getirisi olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu dönemde özellikle sosyo ekonomik olarak dezavantajlı bölgelerdeki çocuklara ve ailelerine yapılan her yatırım gelecekte dokuz kat değer kazanmaktadır. Bu da okul öncesi eğitimdeki erken destek programlarının ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir (Aksoy, 2015, s.31).

b) Erken Yaş Başlangıcı (Early Head Start):

Early Head Start programı hamile anneler ile 0-3 yaş çocukların annelerini ve çocuklarını kapsamaktadır. 1995 yılında Amerika'da profesyoneller, gönüllüler ve yarı zamanlı çalışan personeller aracılığıyla uygulanmıştır. Yerel yönetimler tarafından desteklenen bir programdır. Bu program kapsamında da Head Start programında olduğu gibi yoksul ailelere ulaşılmıştır. Erken yaşlardan itibaren ailelere ve çocuklara ulaşarak, çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, dil ve akademik becerilerini geliştirmek, annelerin ev düzenleme ve ebeveynlik yetilerine destek vermek, öz yeterliliklerini artırmak, ekonomik anlamda destek sağlayarak yoksulluğu azaltmak ve yoksulluğun olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amaçlanmıştır (Temel, 2010, s.25).

Bu program kapsamında üç farklı model kullanılmıştır. Ev merkezli, kurum merkezli, hem ev hem kurum merkezli olmak üzere farklı metotlar kullanılmıştır. Ebeveyn ve bakıcılara ev ziyaretleri düzenlenerek çocuk bakımında ve ev düzenleme konusunda destek olunmuştur. Program kapsamında bebek bakımı ve çocukların gelişimi için yeni yöntemler geliştirmek için laboratuvarlar kurulmuştur. Program sayesinde çocuklara kaliteli bakım hizmetleri ulaştırılmıştır. Kurum merkezli uygulamalarda ebeveynlere iş imkânı verilmiş ve aile ekonomisine destek sağlanmıştır (Aksoy, 2015, s.32).

Programın etkililiğini belirlemek için yapılan deneysel çalışmada programa katılan deney grubundaki çocukların dil gelişimlerinin programa katılmayan çocuklara göre anlamlı düzeyde olumlu yönde farklılaştığı görülmüştür. Ailelerin ise çocuklarıyla oyun yoluyla kurdukları iletişimin kalitesinin arttığı, deney grubundaki ailelerin kontrol grubundaki ailelere göre daha az saldırgan davranışlar sergiledikleri ve ebeveynlik becerilerinde de anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu belirlenmiştir (Temel, 2010, s.27).

c) Aile Eğitimi İle Erken Çocukluğun Desteklenmesi Projesi (Early Childhood Stimulation Parent Project):

Aile Eğitimi ile Erken Çocukluğun Desteklenmesi Projesi İtalya’da 1966-1967 yılları arasında başlayıp iki yıl devam eden, kırsal bölgelerdeki yoksul ailelerdeki annelere yönelik bir programdır. 0-3 yaş arasında çocuğu bulunan annelere uygulanmıştır. Bu projede zengin uyarıcı bir ortamla çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesi, okula hazırlanması hedeflenmiştir. Bunun için ailelere çocuklarıyla ilgili olumlu tutum geliştirme, etkili iletişim teknikleri ve çocuklarıyla oynayabilecekleri yeni oyunlar öğretilmiştir. Haftada bir ev ziyareti şeklinde uygulanmıştır. Bu ziyaretlerde rol oynama, model alma tekniklerinden faydalanılmıştır (Çağdaş ve Seçer, 2005, s.41).

Bu programın en önemli özelliği eğiticilerinin düşük gelirli kadınlardan oluşmasıdır. Eğitici eğitimi alan bu kadınlar eğitimlerin ulaştırılacağı hedef kitleyle benzer koşullardan gelmektedir. Programın etkililiğini ölçmek için yapılan boylamsal çalışmada çocukların edindikleri becerileri uzun yıllar koruduğu görülmüştür (Şahin ve Özyürek, 2010, s.32).

d) Okul Öncesi Çağda Çocukları Olan Ailelere Yönelik Evde Eğitim Programı Home (Instruction Program For Parents of Preschool Youngsters – Hippy):

Okul Öncesi Çağda Çocukları Olan Ailelere Yönelik Evde Eğitim Programı 4-5 yaşlarındaki çocuklara yönelik ev temelli bir eğitim yaklaşımıdır. İlk olarak 1969 yılında Kudüs Hebrew Üniversitesi tarafından hayata geçirilmiş, 1984 yılında da Amerika’da uygulamaya başlanmıştır. Birçok ülkede uygulanan bu uluslararası program, binlerce aileye 13 dilde hizmet vermektedir. Programın temel amacı, çocuğu okula hazırlamaktır. Anne babanın ise evde çocuğunu desteklemesini sağlamaktır.

Program ayrıca dezavantajlı bölgelerden gelen çocukların akranlarıyla okula eşit seviyede başlamalarını amaçlamaktadır.

Programın etkililiğini belirlemek için yapılan çalışmalarda programa katılan ailelerin çocukları akademik başarı, okula uyum düzeyi ve matematik başarılarının herhangi bir programa katılmayan çocuklara göre yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca anne babaların çocukların eğitimine katılım düzeylerinin arttığı, çocuklarına karşı olan tutumlarında farklılaşmalar gözlemlendiği, benlik saygılarında artış olduğu sonucu çıkmıştır (Temel, 2010, s.31).

e) Minnesota Erken Çocukluk Eğitim Programı (Minnesota Early Childhood –Ecfe):

Minnesota Erken Çocukluk Eğitim Programı 1973 yılında Minnesota eyaletinde uygulanan ve halen uygulanmaya devam eden bir programdır. Çocuğun doğumundan anaokuluna başlamasına kadar ailelerinin eğitilmesi ve desteklenmesine yönelik bir programdır. Program 0-4 yaş arasındaki çocuklar ve ebeveynlerini kapsamaktadır. Üç aşamadan oluşan programda birinci aşama birlikte oynamanın keşfidir. Hazırlık aşaması olan bu aşamada program hazırlanır, içerik belirlenir, aileler motive edilir, hedefler belirlenir. İkinci aşama gözlem becerilerinin geliştirilmesidir. Ailelere çocuklarını nasıl gözlemleri gerektiği öğretilir. Okul öncesi dönemde çocukların edindiği becerilerin ölçülmesi, davranış gelişiminin belirlenmesi varsa problem davranışlarının ortaya çıkarılması, gelişim aşamalarının izlenmesi nitelikli bir gözlemle mümkün olur. Ailelere verilen bu temel beceri oldukça önemlidir. Son aşama ise sorunların tartışıldığı aşamadır. Bu aşamanın bir bölümünde aileler çocuklarıyla oyun oynayıp diğer bölümünde çocuklarından ayrılarak ebeveynlerle tartışma oturumlarına katılırlar (Aksoy, 2015, s.36).

Programa katılan ailelerin çocuklarının problem davranışlarına karşı daha duyarlı oldukları, gereksinimleri konusunda sorumluluk alma düzeylerinin arttığı, tercihlerine daha çok saygı duydukları, çocuklarına duygu ve düşüncelerini ifade etme fırsatı tanıdıkları ve etkili ve doğru rol model olma davranışlarının arttığı gözlenmiştir (Şahin ve Özyürek, 2010, s.34).

f) Yüksek / Kapsam Okul Öncesi Projesi (High/Scope Perry Preschool Project):

High Scope Perry Okul Öncesi Projesi New York'un siyahi, yoksul ve azınlık mahallerinde şiddete eğimli çocuklar ve aileleri için hazırlanan özel programlardan yararlanılarak oluşturulmuştur. 1962 yılında uygulanan projenin ardından 1967 yılında Weikart ve ekibi tarafından farklı yaklaşımlarla da sentezlenerek High Scope yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Bu programda Piaget'in kuramı uygulanır. Çocuğun dil, sosyalleşme, matematiksel algısı geliştirilmeye çalışılır. Çocuklar kendi öğrenme süreçlerini yönetirler ve onlara zenginleştirilmiş bir öğrenme ortamı sunulur. Program kapsamında sunulan erken çocukluk eğitimi sayesinde çocukların varsa özel eğitim ihtiyaçlarının belirlenebileceği ve çocuklara erken müdahale şansı tanınabileceği savunulur (Temel, 2010, s.31).

g) Öğretmen Olarak Ebeveynler Programı (Parent as Teachers-Pat):

Öğretmen Olarak Ebeveynler Programı 1981 yılında Amerika'nın Missouri eyaletinde başlamış ve birçok ülkede uygulanmıştır. Programın hedef kitlesi anne adayları ve çocuklarıdır. Ev ziyaretleri aracılığıyla bebek bekleyen anne adaylarına çocuk gelişimi, büyüme ve öğrenmeyi destekleyici pratik yollar öğretilir. Bazı günlerde grup toplantıları yapılır, aileler deneyimlerini birbirleriyle paylaşır. Bu oturumlar oyun, gözlem ve tartışma olmak üzere üç bölümden oluşur (Aksoy, 2015, s.38). Programın felsefesine göre aileler çocukların ilk ve en etkili öğretmenleridir. Eğer talep ederlerse çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilinçlendirilmek her ebeveynin doğal hakkıdır. Program çıktıları analiz edildiğinde ebeveynlerin çocuk gelişimi bilgilerinin oldukça arttığı, çocukların gelişim puanlarının ulusal normların üzerine çıktığı, ebeveynlerin çocuklarını daha fazla desteklemeye başladıkları gözlenmiştir (Şahin ve Özyürek, 2010, s.36).

h) Küçük Yaştaki Çocuklar ve Ailelerine Yönelik Ev Etkinlikleri Programı (Home Activities For Toddlers" and Their Families-Hataf):

Küçük Yaştaki Çocuklar ve Ailelerine Yönelik Ev Etkinlikleri Programı 1-3 yaş arasındaki çocukların gelişimlerini destekleyecek annelerin çocuk yetiştirme konusundaki yeterliliklerini artırmaya yöneliktir. 1973 yılında uygulanmaya

başlanmıştır. Ev ziyaretleri ve grup toplantıları yoluyla uygulanmıştır. Ayrıca oyuncak yapımı atölyeleri düzenlenmiştir. Gerek anne gerekse çocuğun dil becerilerini geliştirmek, annenin çocuk bakımına ilişkin duyarlılığını geliştirmek, doğal öğrenme ortamını düzenleme becerisi kazandırmak, anneye olumlu pekiştirme tekniklerini öğretmek, ebeveynlere çocuklarıyla oynayabilecekleri basit materyaller ve oyunlar öğretmek programın başlıca hedeflerindendir (Temel, 2010, s.33).

**i) Anneler ve Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Oyun ve Öğretim Programı
Opstap (Anne Çocuk Elele) Programı:**

Opstap (Elele) Anneler ve Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Oyun ve Öğretim Programı Hollanda da uygulanan anneler ve okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan oyun ve öğretim programıdır. Programın en temel özelliği annelerin oyun yoluyla çocuklarına birçok şeyi öğretebilmesidir. Bu programı uygulamak isteyen annelere her türlü materyal desteği sağlanmaktadır. Ayrıca katılımcı annelere program süresince semt annesi diye adlandırılan başka bir gönüllü anne tarafından yardım edilmektedir. Bu anneler gönüllü adaylar arasından o semti iyi bilen, sosyal ve olumlu kişilik özellikleri taşıyan kişiler arasından seçilirler. Opstap Programı'nda anne günde on beş dakika çocuğunun hem öğretmeni hem de arkadaşı olarak ona yeni bilgi ve beceriler kazandırır. İki hafta arayla semt annesi koordinatörlüğünde toplantılar düzenlenmektedir. Bu toplantılar programın kalitesini artırmakla birlikte yabancı kültürden gelen anneleri yalnızlık duygusundan uzaklaştırarak yeni arkadaşlar edinmelerine fırsat tanımaktadır. Programda az sayıda da olsa semt babaları mevcuttur, ancak semt anneleri kadar aktif oldukları söylenemez (Başal, 2010, s.46).

2.2.5. Türkiye’de Aile Eğitimi

a) Anne Çocuk Eğitim Vakfı’nın (AÇEV) düzenlediği aile eğitim çalışmaları:

Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP) 1982-1986 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi’nin bir araştırmasıyla ortaya çıkmıştır. Annelere yönelik uygulanan bu programda okul öncesi dönemdeki çocukların gelişim alanları, oyunun önemi, problem davranışlarla baş etme yolları, çocuklarla iletişim, kadının ailedeki rolü gibi konular ele alınmıştır. Programdan sonra anneler ve çocukları üzerindeki etkilere bakıldığında, anneleri eğitim almış çocukların anneleri eğitim almamış çocuklara göre bilişsel,

duygusal ve sosyal gelişimlerinin ve akademik başarılarının daha iyi olduğu görülmüştür. Annelerin ise özgüvenlerini artırdığı, çocuk gelişimi ve terbiyesine ilişkin tutum ve davranışlarının değiştiği gözlenmiştir (Tümkaya ve Gülaçtı, 2009, s.20).

AÇEV tarafından 1993 yılından bu yana uygulanan Anne Eğitim Programı hem anneyi hem de çocuğu dikkate almaktadır. Bu program ile daha önce herhangi bir okul öncesi eğitim almamış çocukların annelerine ulaşip erken çocukluk eğitimi konusunda destek verilmektedir. Eğitimlere katılan annelerin çocuklarının zekâ ve genel yetenek sınavlarında yüksek puan aldıkları, okulda daha başarılı oldukları ve anneleri eğitim programına katılmayan çocuklarla kıyaslandıklarında ilkokula hazır bulunuşluk, bilişsel gelişim ve sosyal beceriler açısından daha üstün oldukları belirlenmiştir. Ayrıca eğitimlere katılan annelerin, aile bireyleriyle iletişimlerinin güçlendiği, ebeveynlik yetilerinin geliştiği ve kendilerine duydukları güvenin arttığı, çocuklarının yaşam alanlarını çevresel uyaran açısından zenginleştirdikleri gözlenmiştir (Başal, 2010, s.48).

AÇEV tarafından 1997 yılında uygulanan Baba Destek Programı (BADEP), babalarla çocukların çok yönlü geliştirilmesine katkı sunmayı amaçlamıştır. Bu program, çocukların bakımı ve eğitimine ilişkin konularda geri planda kalan babaların çocuk eğitimi sürecine dâhil edilmesiyle daha demokratik, daha mutlu bir aile ve toplum yapısının oluşturulmasını desteklemektedir (Şahin ve Özyürek, 2010, s.38).

Anne Destek Programı AÇEV tarafından 2003 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. AÇEV' ten elde edilen verileri geliştirilerek daha geniş bir yaş grubundaki (3-11) çocukların annelerine yönelik düzenlenmiştir. Çocuk gelişimindeki farklar göz önüne alındığında 3-6 ve 7-11 yaşları arasında çocuğu olan anneler için iki ayrı modül hazırlanmıştır. Çocuk gelişimiyle birlikte kadın sağlığı ve hastalıkları konularında da eğitimler ulaştırılmıştır (Temel, 2010, s.35). AÇEV tarafından 2000-2006 yılları arasında uygulanan Okul Öncesi Veli Çocuk Eğitim Programı (OVÇEP) çeşitli illerde uygulanmış, çocukların bilişsel gelişimlerinin desteklenmesi, çocuğun ilkokula hazırlanması, okul aile birlikteliğinin sağlanarak çocuğa verilen eğitimin sürdürülebilir olması ve eğitim sürecindeki desteğin birbirini tamamlaması amaçlanmıştır (Şahin ve Özyürek, 2010, s.39).

Aile Mektupları ebeveyn adaylarına anne baba olmaya karar verdikleri andan itibaren başlayarak hamilelik sürecini takip eden çocuklarının 0-3 yaşına kadar destek vermek

üzere AÇEV uzmanları ve doktorlar tarafından hazırlanmış mektuplardan oluşan bir eğitim programıdır. Sağlıklı bireyler yetiştirmek için aileye özellikle anneye verilen destek oldukça önemlidir. Erken yaşlardaki çocuk ölümlerinin çoğu önlenabilir sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bu konuda annelere verilecek destek sağlıklı bir nesil yetiştirmek için hayati önem taşımaktadır. Hayatlarının adeta dönüm noktasında anne babaları desteklemeyi, heyecanlı ve bir o kadar stresli dönemlerinde onların yalnız olmadıklarını hissettirmeyi amaçlayan bu program, sağlıklı ve mutlu bir nesil yetişmesi için oldukça basit, uygulanabilir, daha çok kitleye ulaştırılabilir ve ekonomik bir çalışmadır (Temel, 2010, s.37).

b) Üniversiteler, Millî Eğitim Bakanlığı Ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Düzenlediği Aile Eğitim Çalışmaları:

Türkiye’ de ilk anne baba okulları 1962- 1963 yılları arasında Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel’in Akıl Hıfzıssıhhası Cemiyeti Başkanı olarak, Askeri Tıbbiye ve Mediko-Sosyal Merkezi’nde başlattığı ebeveynlere yönelik başlattığı sohbet toplantılarıyla başlamıştır. Yine ülkemizde sistemli ve programlı bir şekilde Anne-Baba Okulu modeli 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından uygulanmıştır. Anne babalara iletişim, çocuk gelişimi, cinsel eğitim ve daha birçok konuda eğitimler verilmiştir. Bu eğitimlerin sonunda ebeveynlerin baskıcı ve aşırı koruyucu tutumlarından vazgeçtikleri görülmüştür (Yavuzer, 2004, s.17).

Ebeveyn Eğitim Programı Gazi Üniversitesi Mesleki ve Eğitim Fakültesi tarafından geliştirilen bir programdır. İki bölümden oluşmaktadır. İlk olarak Gelişimsel Eğitim Programı (GEP), 0-48 ay arasında çocuğu bulunan ebeveynlere yönelik çocuğun tüm gelişim alanlarını konu alan çalışma kitapçığı hazırlanmıştır. İkinci olarak Anne Eğitim Programı olarak sürdürülen çalışmalarda 0-24 ay arası bebeği olan ailelere ev ziyaretleri düzenlenmiş, 24-48 ay arası çocuğu olan ailelere de bir eğitim merkezine çağırılarak yüz yüze eğitimler verilmiştir. Bu program sayesinde annelerin ev ortamını çocuklarının gelişimine uygun düzenleyebilme becerisi kazanarak çocuklarının eğitimine olumlu katkıda bulundukları görülmüştür (Tümkaya ve Gülaçtı, 2009, s.22).

Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından 1997-1998 yılları arasında uygulanan Anne-Baba-Çocuk Eğitim Projesi kapsamında özellikle kadınlara çocuk bakımı ve aile planlaması, sağlıklı çocuk dünyaya getirmenin ve yetiştirmenin önemi konularında

eğitim ulaştırılmıştır. Eğitimler yetişkinlere okullarda, gezici kurslarda ve ev ziyaretleri yoluyla ulaştırılmıştır. İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından 1998 yılında hayata geçirilen Evlilik Okulu projesinde evliliğe ilk adımı atmış, geleceğin ebeveyn adayı gençlere evlilik yaşantısı, eşler arası iletişim, problem çözme, ebeveynliğe hazırlık gibi konularda eğitimler verilmiştir. İlk yıllarda yapılan çalışmalarda katılımcılardan elde edilen dönütler el yazması notlarla tutulduğu için istatistiki olarak analiz edilememiştir. 2001 ve 2004 yıllarında tekrar uygulanan eğitimlerin ardından yapılandırılmış anket formuyla veriler toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre eğitimlere daha çok kadınlar katılmış, katılımcıların büyük çoğunluğu eğitim çalışmalarının beklentilerini karşıladığını belirtmiş, çalışmalarda iletişim, problem çözme, evlilik sorunları ve başa çıkma yolları en çok ilgi gören konular olarak belirlenmiştir (Yavuzer, 2004, s.19).

Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı (KAEEP) 0-4 yaş arasındaki gelişimsel geriliği olan çocuklar ve ailelerinin ihtiyaçlarına yönelik düzenlenen ev temelli bir erken eğitim programıdır. Ülkemizde 1996 yılından beri uygulanmakta olan bu program ilk olarak Avustralya'da geliştirilmiştir. Zihinsel Engelliler Derneği (ZED) tarafından Gazi, Anadolu ve İstanbul Üniversiteleri ile geliştirilen bir protokol çerçevesinde yürütülen programda gelişim geriliği tanısı almış çocuklar ve bu çocukların anneleri hedef alınmıştır. Bu programın amacı ebeveynlerin temel öğretim becerilerini kazanmalarını ve bu becerileri en iyi şekilde uygulayabilmelerini sağlamaktır. Program sonucunda anne babaların bilgi ve becerilerinde artış olduğu gözlenmiştir (Temel, 2010, s.39).

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı tarafından geliştirilen Kadın ve Çocuk Merkezleri kadınların ekonomik özgürlüklerine kavuşarak yaşam kalitesini yükseltme çalışmalarını desteklemeyi amaçlamıştır. Annelerin doğal eğitimci rolünü eğitim gibi ciddi bir kamusal hizmet alanında liderliğe dönüştüren bu modelde annelerin liderliğinde çocukların refahında pay sahibi olan tüm kuruluşların bir arada çalışması, iş birliği yapması söz konusudur. Mahalle yuvaları, mahalle anneliği, oyun odaları/oyun grupları olarak da adlandırılan bu merkezler mahalle aralarında çocukların bakımını ve ailelerin eğitimini temel almaktadır. Yerel yönetimlerin desteği, mahallelinin emeğiyle şekillenmiştir. Aileler karar alma mekanizmalarına etki ederek çocuklarının eğitimi ve gelişimi için hakları olan taleplerin hayata geçmesinde öncü olmaktadır. Bu

uygulamalar sorunları birlikte çözüme bilinci, ortak ihtiyaç için kaynakları birleştirme pratiği ve mahalle dayanışmasını canlandırmaktadır (Tümekaya ve Gülaçtı, 2009, s.24).

2.2.6. Aile Eğitimi İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Arnas Aktaş (2002) okul öncesi eğitim kurumlarında okul aile iş-birliği ve anne baba eğitim programlarını incelediği araştırmasında Adana'da bulunan 35 özel okul öncesi kurumunun idarecileri ile çalışmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde idarecilerin %97'sinin anne-baba eğitim programlarının gerekli olduğunu söylerken %51'inin anne baba eğitimleri gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca idarecilerin eğitimlere katılmayan ebeveynler için herhangi bir çalışma yapmadıklarını belirtmiştir (Arnas Aktaş, 2002, s.31).

Aksoy (2002) anne-çocuk eğitim programına katılan annelerin program hakkındaki görüşlerini incelediği çalışmasında Ankara ilinde 0-3 yaş grubu çocuğu olan annelere eğitim verilmiştir. Uygulanan programın 7. ve 14. haftalarında annelerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Eğitimlere katılan anneler eğitimler sayesinde kendilerine olan güvenlerinin arttığını, çevreleriyle daha rahat iletişim kurabildiklerini eskiye oranla duygularını daha rahat ifade edebildiklerini ifade etmişlerdir (Aksoy, 2002, s.133).

Gürşimşek ve diğerleri (2006) risk altındaki okul öncesi dönem çocuklarına ve annelerine verilen eğitimin etkilerini araştırdıkları çalışmalarında İzmir ili Buca ilçesinde okul öncesi eğitimi almamış 25 çocuk ve annesine destekleyici eğitim vermişlerdir. Gelişim ölçeği ve gözlem formuyla toplanan veriler analiz edildiğinde ebeveynlerin rutin alışkanlıklarında, çocukların kas gelişimlerinde, çizim becerilerinde ve sosyal-duygusal gelişim boyutlarında ön-test son test sonuçlarına göre anlamlı farklılaşmalar gözlenmiştir (Gürşimşek, vd. 2006, s.109).

Barnett ve Frede (2010) okul öncesi eğitimin gerekliliğini açıklamak için gerçekleştirdikleri araştırmalarında kaliteli bir okul öncesi eğitimin 10 kriterini sıralamışlardır. Kaliteli bir erken çocukluk eğitimi için belirtilen kriterler arasında ebeveyn eğitimi ve ebeveyn destek hizmetleri yer almaktadır. Ayrıca dezavantajlı çocuklar için yüksek kaliteli bir okul öncesi eğitim için yapılan kamu yatırımlarının getirilerinin maliyetlerden daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Barnett ve Frede, 2010, s.21).

Koçak (2011) okul öncesi eğitime devam edemeyen çocukların anneleri için düzenlenen ilkokula hazırlayıcı anne eğitimlerinin okul öncesi dönemdeki çocukların okula hazır bulunuşluk seviyesine etkisini araştırdığı çalışmasında Konya ilindeki sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bir bölgeden seçilen 55 anne ve çocuğu ile çalışmıştır. Araştırma ön test son test kontrol gruplu desenle modellenmiştir. On dört hafta devam eden eğitimlerin ardından araştırma bulguları incelendiğinde annelere uygulanan temel eğitime hazırlayıcı eğitim programının annelerin bilgi ve beceri düzeylerini artırdığı, çocukların ise ilkokula hazırlık düzeyini geliştirdiği gözlenmiştir (Koçak, 2011, s.55).

Demircioğlu (2012) okul öncesi dönemde çocuğu olan anneler için düzenlenen aile eğitim çalışmalarının söz konusu annelerin çocuklarının gelişimi, ebeveynlerin anne baba tutumları ve aile işlevleri üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında Ankara'da çocuğu okul öncesi dönemde olan 128 anne ile çalışmıştır. Araştırma ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel desenle modellenmiştir. Anneler dört gruba ayrılmış ilk üç gruba üç farklı metotla aile eğitim programı uygulanmış dördüncü grup kontrol grubu olarak seçilmiş ve herhangi bir program uygulanmamıştır. Araştırma bulgularına göre aile eğitim programı uygulanan annelerin çocuklarını yetiştirme davranışları ile aile işlevlerinin olumlu olarak geliştiği gözlenmiştir (Demircioğlu, 2012, s.36).

Özmen (2013) ebeveynlere verilen eğitimin çocuklarda görülen problem davranışlara ve ebeveynlerin depresyon düzeylerine etkisini araştırdığı çalışmasında sekiz deney, sekiz kontrol olmak üzere on altı ebeveyn ile çalışmıştır. Araştırma ön test son test kontrol gruplu deneysel desenle modellenmiştir. Ebeveynlere yedi hafta süreyle eğitim programı uygulanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde eğitimlere katılan ebeveynlerin çocuklarının problem davranışlarında anlamlı bir şekilde düzelme olduğu, ebeveynlerin ise depresyon düzeylerinde azalma olduğu gözlenmiştir (Özmen, 2013, s.98).

Ersoy ve diğerleri (2014) erken çocukluk dönemindeki çocukların annelerine verilen eğitimin annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ev düzenleme davranışlarına etkisini incelemişlerdir. Araştırma deseni kontrol grupsuz ön test ve son test deneysel desen olarak modellenmiştir. Ankara'da sosyo-ekonomik seviyesi düşük bir bölgede yaşayan otuz beş anne ve çocuğu ile çalışılmıştır. On hafta süren aile çocuk eğitim programının ardından araştırma bulguları incelendiğinde annelere verilen eğitimin, çocuklarının

gelişimi ve eğitimi için gerekli ev ortamını düzenleme becerilerini geliştirdiği, bununla birlikte çocuklarını yetiştirme tutumlarının da olumlu olarak değiştiği gözlenmiştir (Ersoy, vd. 2014, s.36).

Sayılır ve Kaya (2015) ilkokul çağındaki çocukların ebeveynlerine verilen aile eğitimlerinin anne babaların yetkinlik seviyelerine etkisini araştırdıkları çalışmalarında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki çocukları ilkokul çağında olan 46 ebeveyn ile çalışmış, araştırma ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desenle modellenmiştir. On dört hafta boyunca devam eden eğitim çalışmalarında yetmiş saat uygulama gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde uygulanan eğitim programının anne babaların genel yetkinlik seviyesini geliştirdiği gözlenmiştir (Sayılır ve Kaya, 2015, s.64).

Özel ve Zelyurt (2016) okul öncesi dönem ve ilkokul 1.sınıfta çocuğu olan ebeveynlere yönelik düzenlenen aile eğitimlerinin ebeveyn çocuk ilişkisine etkisini araştırdıkları çalışmalarında Malatya ilindeki özel okullarda çocuğu olan 200 ebeveyn ile çalışmışlardır. Ön test son test kontrol gruplu deneysel desenle modellenen araştırmada 8 hafta devam eden aile eğitim çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde, düzenlenen eğitim çalışmalarının ebeveyn çocuk ilişkisini geliştirdiği görülmüştür (Özel ve Zelyurt, 2016, s.10).

Durualp, Kaytez ve Kadan (2016) okul öncesi eğitime devam eden çocukların annelerine verilen eğitimin, çocukların gelişimine ve annelerin çocuk gelişimine ilişkin bilgi seviyesine etkisini araştırdıkları çalışmada Çankırı'daki bağımsız anaokulları arasından tabakalı örnekleme yöntemiyle seçkisiz olarak seçilen üç kontrol ve üç deney olmak üzere altı anaokulundaki 54 anne ve çocuğu ile çalışmışlardır. Ön test son test kontrol gruplu deneysel desenle modellenen çalışmada deney grubundaki annelere sekiz hafta boyunca aile eğitim programı uygulanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde aile eğitimlerinin ardından annelerin çocuk gelişimine ilişkin bilgi seviyelerinde kontrol grubuna göre artış olduğu görülmüştür. Ayrıca çocukların gelişimlerine bakıldığında sosyal beceri testinde deney grubu lehine anlamlı bir fark gözlenmiştir (Durualp vd. 2016, s.1706).

2.3. Evlilik Uyumu

2.3.1. Evlilik ve Evlilik Uyumu Kavramlarının Tanımlanması

Evlilik, evlilik ilişkisi, evlilik doyumu, evlilik uyumu gibi kavramlar, birçok araştırmanın temelini oluşturmuştur. Psikiyatrist ve psikologlar dışında da farklı uzmanlık alanlarına sahip bilim adamları da bu konuya ilgi duymakta ve temelini bu kavramların oluşturduğu çok sayıda araştırma yapmaktadırlar. Literatüre bakıldığında birbirinden farklı evlilik tanımları karşımıza çıkmaktadır. İnsan gruplarının yaşamları süresince tatbik ettikleri ve zaman içerisinde geliştirdikleri toplumsal öğelerden oluşan bir kavramdır, evlilik. Birçok farklı tanımı vardır ve bu tanımlardan bazıları şöyledir; Framo (1996), fertlerin yoğun hislerle birbirlerine bağlandığı, birbirlerinin mutlu olma, sevgi, ait olma, bağlılık gibi psikolojik gereksinimlerini karşıladıkları birimi “evlilik” olarak tanımlamaktadır (Scheidler,2008, s.25).

Evlilik kişisel ve sosyal bakımdan, kimi zaman direkt olarak kimi zaman da dolaylı bir çok işlevi barındırmaktadır. Bu işlevlerin psikolojik, biyolojik, ekonomik ya da sosyal içerikli olması mümkündür. Evliliğin gerçekleştirilmesi ile toplumların yapı taşı olan aileler oluşur. Sağlıklı evliliklerin gerçekleştirilmesi ile sağlıklı aileler kurulabilir. Eşlerin hür iradeleriyle kendilerine denk gördüğü, birbirlerini yeterince tanıdığı, duygusal olarak yakınlaştığı, geleceğe dair konuları önceden kararlaştırdığı evlilikler, sağlıklı evliliklerdir (Kasapoğlu ve Karkıner, 2011, s.55).

Le Masters evlilikte uyumu, sorunları çözmedeki yetenek ve uyum için kapasite kavramları ile ele almaktadır. Diğer bir tanımda ise; Hoult, evlilikte uyum kavramını mutluluk ve başarı ile ilişkili olan paylaşılmış aktivitelerin çokluğu ve yaşanan çatışmanın azlığı gibi unsurların bir bütünü olarak ele almaktadır (Fışıloğlu ve Demir, 2000, s.214). Uyumlu bir birlikteliğe sahip çiftlerin bu uyum sonucunda evlilik hayatlarında yaşadıkları mutluluk ve memnuniyet evlilik uyumu olarak adlandırılmıştır. Evlilik uyumunu sağlamak için çiftlerin ayrı ayrı ilişki sürdürebilme kapasiteleri önemli hale gelmektedir. Bununla birlikte karşı cinslerin birbirlerinin gereksinimlerini paylaşma ve karşılama çabaları içine girmeleri evliliklerinin daha uyumlu ve dengeli bir hal almasını sağlar (Özgüven, 2010, s.54).

Evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmalarda, evlilik kalitesini etkileyebilecek çeşitli faktörlerin olduğu görülmüştür. Araştırmacılar evliliğin birçok faktörden etkilendiğini, evliliğin değerlendirilmesinde yaş, cinsiyet, tanışma süresi, evlilik yaşı, evlilik biçimi ve süresi, çocuk sahibi olma durumu gibi faktörlerin ön planda olduğunu belirtmişlerdir. Evliliğin temeline bakıldığında, çiftlerin bir arada olmasını sağlayan unsurların evlilik uyumunu sağlayan faktörlerle aynı olduğu görülebilir. Evlilikleri uzun süre devam eden çiftler, birbirleriyle konuşmanın ve etkili iletişimin önemini sıklıkla ifade etmişler, Robinson ve Blanton da güçlü evlilikler için iletişimin önemli bir koşul olduğunu ileri sürmüşlerdir. Eşlerin ruhsal, fiziksel ve duygusal yakınlıkları mahremiyet olarak adlandırılabilir. Duyguları, düşünceleri, ilgileri, acıları, sevinçleri ve aktiviteleri paylaşımları yakınlık olarak tanımlanabilir. Paylaşım alanlarında eşitsizlik yaşanması halinde evliliklerde sorunların ortaya çıkması mümkündür (Robinson ve Blanton, 1993, s.39).

ABD’de insanların psikolojik yardıma başvurma nedenlerinden en sık olanının evlilikte yaşanan uyumsuzluk olduğu belirlenmiştir. Uyumlu olmayan çiftlerin evliliklerindeki doyumun, olumsuz durumlardan kolay biçimde etkilendiğini gösteren çalışmalar mevcuttur. Genel olarak alan yazına bakıldığında, eşlerinin davranışlarını daha çok bencil güdülü ve kasıtlı olarak değerlendiren, olumsuz davranış göstermeleri halinde eşlerini fazlasıyla suçlayan bireylerin evliliklerinde uyumsuzluk yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. İlişkinin doyum verici olması halinde, eşlerin olumsuz davranışlara daha az sorumluluk yüklediği, uyumsuz eşlerde ise olumsuz olan eş davranışına daha çok dikkat edildiği ve yapılan yüklemeler nedeniyle ilişkilerindeki olumsuzluğu devam ettirici olduğu göze çarpmaktadır (Tutarel, 1997, s.55).

2.3.2. Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Hamilton (1929)’ un evlilik uyumu ile ilgili ilk çalışmasından bu yana evlilik ile ilgili birçok çalışmada evlilik uyumunu etkileyen birçok faktörden bahsedilmiştir (Spanier, 1976, s. 17). Burgess (1939) evlilik uyumunu etkileyen faktörleri dört başlıkta toplamıştır. Bunlar; eşlerin mutlu bir başlangıç yaparak evlenmiş olmaları, çocuk isteme konusunda fikir birliği sağlamış olmaları, birbirlerinin aileleri ile yakın ilişkiler kurmaları, eşlerinin aileleri ile benzer kültür, ırk, sosyoekonomik durum, eğitim ve dini inanıştan gelmeleridir (Burgess, 1939, s. 3). Sporkowski ve Hughston (1978) da evlilik

uyumunu etkileyen en önemli faktörün eşlerin birbirlerine benzer özellikler taşımaları olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşü destekleyen bir diğer görüş evlilik uyumunun eşitlik kuramına dayandırılmasıdır (Sporakowski ve Hughston, 1978, s. 321). Gottman ve Krokoff (1989) ise eşlerin inatçı kişilik yapılarının, savunmacı tarzlarının ve iletişimde kaçınma yaklaşımını tercih etmelerinin evlilik uyumunu olumsuz etkileyecek önemli faktörlerden olduğunu ifade etmişlerdir (Gottman ve Krokoff, 1989, s. 47). Grunebaum vd. (1990) bağlar teorisi ile evlilik uyumunun faktörlerini farklı bir bakış açısı ile sunmuştur. Teorinin esası evlilikte çiftler arasında çeşitli bağlar olduğu önermesidir ve bu bağların her biri evlilik için önemli birer faktördür. Beş faktörden söz edilir: bağlanma ve umursama, arkadaşlık ve ortak olma, cinsellik, karar/kendini adama, sosyal bağlantılardır (Grunebaum vd, 1990, s. 103).

Epstein (1993) yaptığı çalışmada çift ilişkilerini etkileyen faktörleri incelemiş ve bu faktörleri davranışsal faktörler, bilişsel faktörler ve duygu durum faktörleri olarak sıralamıştır (Leahy, 2004, s. 75);

- *Davranışsal Faktörler:* Davranışsal faktörleri "Sosyal değiş tokuş teorisi" kapsamında ortaya koymuştur. Sorunlu ilişki yaşayan ve evlilik uyumunun az olduğu durumlarda olumsuz davranışlarda değiş tokuşun karşılıklı olarak fazlaca görüldüğü, olumlu davranışların ise daha az değiş tokuş edildiğini ifade etmiştir.
- *Bilişsel Faktörler:* Otomatik düşünceler evlilik uyumunu etkileyen önemli bir faktördür. Bunlar; olayların istediklerini dikkate alıp istemediklerini görmezden gelmek, Olumlu veya olumsuz olayların nedenleri hakkında yorumlar yapmak, İlişkileri hakkında gelecek ile ilgili beklentilere girmek, İlişkinin genel durumu ile ilgili varsayımlarda bulunmak ve İlişkilerin sahip olması gereken nitelikler hakkında standartlar belirlemektir.
- *Duygu Durum Faktörleri:* Eşlerin birbirlerine şuan ki davranışlarından ziyade geçmiş yaşantıları ve duygu durumlarını dikkate alarak davranışlarıdır. Bunun dışında eşlerde var olan kaygı ve duygu durum bozuklukları da önemli bir faktördür.

Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002), destekler şekilde, iletişimde empati kurma becerisinin önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır (Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002, s. 35).

Larson (2003) evliliği etkileyen faktörler üzerine "Evlilikte Üçgen Modeli" adında bir model oluşturmuştur. Aşağıda faktörler üç başlıkta toplanmıştır (Larson, 2003, s. 15);

- *Kişisel Özellikler:* Olumsuz özellikler; stresle başa çıkamama, fonksiyonel olmayan düşünceler, aşırı saldırganlık, tepkisellik ve agresyon, depresyon ve utangaçlık. Olumlu özellikler; Aşk duygusu ve teslimiyet, esneklik, dışadönük olma ve özgüven.
- *Çift Özellikleri:* Olumsuz özellikler; Olumsuz ilişki biçimi. Olumlu Özellikler; İletişim ve çatışma çözme becerileri, yakınlık, güç paylaşımı veya kontrolü, müzakere.
- *Çevresel Etmenler:* Özerkleşebilme, anne babanın evliliği, sosyal destek, iş ve dış yaşamın getirdiği stres, borçlanma, sağlık durumu ve eşin ailesi.

Özgüven (2012)'e göre çiftler arasında evlilik uyumunu etkileyen faktörler farklılık gösterebilir. Ülkemizde yapılan araştırmalara göre temel faktörler oluşturulmuştur. Bunlar (Özgüven, 2012, s. 85);

- Eşler arasındaki iletişim yokluğu,
- Sürekli tartışma içinde olmak,
- Ekonomik anlaşmazlıklar,
- Giderilmeyen duygusal gereksinimler,
- Cinsel doyumsuzluk,
- Eşlerin aileleri ile ilgili sorunlar,
- Sadakatsizlik,

- Çocukların sorunları,
- Otorite sorunları,
- Şüphencilik ve ayırım yapma,
- Madde bağımlılığı,
- Saldırgan tutum içinde olmak,
- Serbest zaman kullanımında uyumsuzluk,
- Ergenle iletişim,
- Rol karmaşasıdır (Özgüven, 2012, s. 86).

Batool ve Khalid (2012) ise çocuk sayısının, iletişim becerileri ve duygusal zekânın önemli birer faktör olduğunu çalışmalarını sonucunda belirtmiştir (Batool ve Khalid, 2012, s. 65). Stanley vd. (2012: 165), evlilik öncesindeki ilişkideki uyumun önemli olduğunu, ayrıca kişinin yaşam doyumunun da evlilik uyumunda önemli bir faktör olduğunu ifade etmişlerdir (Stanley vd., 2012, s. 165).

Miller vd. (2014) ise cinsiyete göre evliliği etkileyen faktörlerin değişiklik gösterdiğini; para, çocuk, cinsellik ve kıskançlık konularının evliliği etkileyen etmenler olarak bulgulandığını, erkeklerin daha çok cinsellik faktörünü, kadınların ise alkol ve cinsellik faktörünü evlilik doyumunu etkileyen bir etmen olarak gösterdiklerini ifade etmişlerdir (Miller vd., 2014, s. 53).

Yurt içinde ve yurt dışında yapılan bu çalışmalar evlilik uyumunu etkileyen faktörleri ve etkisini ortaya çıkarmaya yönelik araştırmalardır. Bu araştırmalarda genel olarak yer alan faktörler, çift uyum ölçeğinin alt ölçekleri dikkate alınarak aşağıda başlıklar halinde bir araya getirilmiştir.

2.3.2.1. Çiftler Arası Tatmin ve Duygulanım İfadesi Boyutu

Evlilikte iletişimi, çiftin arasında oluşan ruhsal ve zihinsel paylaşım olarak ifade etmek mümkündür. Eşler duygusal, cinsel ve ilişkisel ihtiyaçlarını açıkça ifade edebilmeli ve paylaşımda bulunmalıdırlar (Özügür, 2013, s. 305).

Evlilik bir iletişim ve etkileşim sistemidir. Bu sistemin işlevsel bir şekilde devam edebilmesi için doğru iletişim becerilerinin sergilenmesi ve iletişim engellerinin kullanılmamasına özen gösterilmesi gerekir. Evlilikte bu iletişim ve uyum sağlamak için bazı ilkelere dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlar;

- Karar ve sorumlulukları paylaşma,
- Anne ve babayı ihmal etmeme,
- Aşırı hayalci değil, gerçekçi olma,
- Cinsel yaşamı canlı tutma,
- Aile gelirlerini idare etme,
- Şeffaf olma, duyguları paylaşma,
- Karşılıklı duyguları anlama,
- Problemleri ve duyguları açıkça ortaya koyma,
- Sevgi ve şefkat gösterme,
- Beğenilen ve beğenilmeyen özellikleri ifade etme,
- Aile olma fikrini unutmama,
- Çevre ile ilişkileri ihmal etmemektir (Özgüven, 2014, s. 74-79).

Evlilikte sağlıklı iletişim kurulamadığında ailenin dengesinde bozulmalar meydana gelebilir. Eşler bu gibi durumlarda kendilerinden beklenen rolleri yerine getiremezler ve çatışmalar baş gösterir. Çatışma eşlerin karşılıklı olarak birbirlerinin alanlarına müdahale etmeleri nedeniyle ortaya çıkan bir süreçtir (Köknel, 2013, s. 394).

Askari vd. (2012) evlilikteki doyumun doğru iletişim teknikleri ve çatışma çözme yöntemlerini kullanarak sağlanabileceğini yaptığı deneysel çalışmalar sonucunda ifade etmiştir (Askari vd., 2012, s. 182). Leggett vd. (2012) ise evlilikte işbirliğinin evlilik doyumunu etkilediğini, birlikte daha çok vakit geçiren çiftlerin evlilik doyumunun yüksek olduğunu, sürekli tartışan ve anlaşılamayan çiftlerin ise evlilik doyumlarının düştüğünü ifade etmiştir (Leggett vd., 2012, s. 182). Framo (1992) aile sistemi içerisinde ortaya çıkan problem alanlarının, ruhsal problemlere, evlilikte çatışmaya, evli bireylerde doyumsuzluğa, çocuk ile ilgili sorunlara sebep olduğunu ifade etmiştir.

2.3.2.2. Çiftler Arası Birliktelik

Evlilikte birliktelik önemlidir. Elbette ki eşlerin çocuklar, ev işleri ve çalışma hayatı gibi sorumlulukları vardır; ancak çift baş başa kalabilecekleri vakti ayarlamalıdır. Bazen yürüyüş yapmak, bazen baş başa bir yemek yemek veya alışveriş yapmak eşler arasındaki yakınlığı ve sevgiyi güçlendirir. Böylece eşler birbirlerini dinleyebilir ve ortak kararlar alabilirler. Günümüzde eşler çocuklara o kadar çok zaman ayırmaktadırlar ki, kendilerini ve eşlerini çoğu zaman unutmakta, çocukları ile ilişkilerinde gereken sınırları koyamamaktadırlar (Taşçı, 2010, s. 245; Nichols, 2013: 212).

Eş ilişkilerinde birlikte zaman geçirmenin evlilik uyumunu artırdığı birçok araştırmada yer almakta ve birçok ölçeğin alt boyutlarında ifade edilmektedir. Birlikte vakit geçirirken üzerinde durulması gereken bazı hususlara dikkati çekmek gerekir. Eşler birlikte vakit geçirecek zamanlarını planlarken, her ikisinin de ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçimler yapmalı ve heyecan duydukları faaliyetler seçilmelidir. Aksi takdirde sevgi ve bağlılığı güçlendirmek yerine çatışmaya yol açabilmektedir (Segrin ve Flora, 2005, s. 103).

Aile yaşam döngüsü açısından baktığımızda eşler yeni bir yaşam döngüsüne girmiş ve yeni sorumluluklar üstlenmiş olurlar. Böyle bir döneme girmek ve aileye yeni bir üyenin katılması kararını almak oldukça kritiktir. İki eşinde bu kararı alırken fikir birliği içinde olması gerekir. Aileye çocuk katıldıktan sonra eşlerin birbirlerine ayırdıkları zaman azalmakta ve yeni rol beklentileri ortaya çıkmaktadır. Bu durum evlilik uyumunun ani bir düşüş göstermesine ve bu düşüşün ergenlik döneminin sonuna kadar devam etmesine sebep olmaktadır. Ergenlik döneminden sonra yaşları ilerleyen çiftler daha az çatışma ve sorunla karşı karşıya kalırlar. Evlilik ilişkileri evde çocukların olduğu döneme göre daha olumlu düzeydedir. (Lazarus ve Lazarus, 2006, s. 115-116).

Çift plan yaparak ve isteyerek de çocuklarını dünyaya getirseler bile bu dönem beklendik bir kriz durumu olarak yine karşımıza çıkar. Bunun sebebi aile içindeki dinamiklerin değişmesi ve yeni duruma uyum sağlama çabasıdır (Baltaş ve Baltaş, 2008: 111-112).

Çiftler arası birliktelik kuramına dayanarak aile eğitimlerinin; aileleri yeni rollerine hazırlayarak, çocuk gelişimi konusunda bilgilerini artırdığı ve böylelikle evlilik uyumlarını da güçlendirdiği söylenebilir.

2.3.2.3. Çiftler Arası Fikir Birliği

Sporakowski (1995) eşlerin kendi anne babalarının ilişkilerinin başarılı ve başarısız yanlarını kendi evliliklerine taşıyabildiklerini ifade etmiştir. Grunebaum ve arkadaşları (1990) evlilik bağları teorisinde bu durumu "bağlanma, ilgi-bakım gösterme ve alma bağı" olarak açıklar. Eşlerin kendi anne ve babalarının mutlu olup olmadıkları, tartışıp tartışmadıkları, cinsellikten keyif alıp almadıkları merak edip karşılaştırdıkları bir durumdur; fakat burada ayırt edilmesi gereken, kişinin bu düşüncelerinin arka planında çocukluk yaşantıları ve gözlemlerinin olmasıdır. Eşlerin kendi evliliklerinde bu çocukluk yorumlarını bir kenara bırakıp özerk bir tutum oluşturarak hareket etmeleri gerekmektedir; aksi takdirde evlilikte sorunlar çıkabilmektedir (Sporakowski, 1995, s. 61-62).

Sağlıklı bir ailenin rollerinin aile üyelerinin yaşı ve konumlarına göre, esnek, karşılıklı değişebilen bir yapıda olmasının fonksiyonel olduğu ifade edilmiştir (Gladding, 2012, s. 32). Ailede rollerin esnek ve tamamlayıcı olması, aile sistemin yapısını dengede tutar. Eşlerden biri kuralcı iken diğer eşin hoşgörülü olması tamamlayıcı bir rol dağılımı ile uyumu sağlayabilir; fakat bu roller rijit bir yapıya bürünürse sorunlar ortaya çıkmaya başlar (Nichols, 2013, s. 212; Barker, 1998, s. 141-142).

Synder ve Negy (1997)' e göre ailedeki rollerin paylaşımında dikkat edilmesi gereken bazı durumlar vardır. Bunlar; evin işleri ve çocukların bakımı konusunda sorumluluk alma, evlilikteki statü durumunu (aile reisi) belirleme, son olarak eşlerin çalışma ve kariyer planlama haklarıdır (Synder ve Negy, 1997, s. 414).

Ekonomik harcamalar yapılırken eşlerin aile yaşam döngülerini de dikkate almaları ve öngördükleri değişimlere göre öncelikli ihtiyaçlarını belirlemeleri gerekmektedir. Eğer eşler bu ekonomik düzenleme becerisine ve iletişim becerilerine sahip değillerse, bütçenin idare edilmesi konusunda bilgi sahibi olabilecekleri programlara katılabilirler (Çopur ve Şafak, 2003, s. 7-8).

2.4. Evlilik Uyumu Kuramsal Yaklaşım

2.4.1. Lewis Spanier Modeli

Evlilik ile birçok değişkeni inceleyen Lewis ve Spanier (1980), yaptıkları araştırmalarda evlilik uyumunu etkileyen faktörler üzerinde çalışmış ve "Uyumlu Evlilik Modeli" olarak isimlendirdiği bir model oluşturmuşlardır. Bu model üç değişkenden oluşmaktadır (Lewis ve Spanier, 1980, s. 825):

- *Sosyal ve kişisel kaynaklar:* Kişilerin evliliklerine getirdiği ruhsal ve fiziksel kabiliyetler, sağlık ve kendine güven.
- *Yaşam tarzındaki memnuniyet:* Kişilerin arkadaşları ve ailelerinden aldıkları destek, çalışmalarındaki memnuniyet ve statü.
- *Evlilik ilişkilerinden kazanılan ödüller:* Etkili düzeyde niceliksel ve niteliksel iletişim.

Modele göre evlilikte olumlu yaklaşım, rollerin uyumu, etkili iletişim kurma becerisi ve ikili ilişkilerin miktarı önemlidir; çünkü evlilikte uyumun sağlanması etkili ve yeterli miktarda iletişim ile mümkündür (Lewis ve Spanier, 1980, s. 825).

2.4.2. Thibaut ve Kelley'nin Değiş-Tokuş Kuramı

Thibaut ve Kelley' nin sosyal mübadele modelinde bazı temel kavramlar vardır. Bunlar ödül, bedel, sonuç ve karşılaştırma düzeyidir. Bir ilişkiden alınan haz ödül, kişinin çabalarını engelleyen faktörler ise bedel olarak ifade edilir. Karşılaştırma düzeyi, ilişkinin o anda değerlendirildiği nötr noktadır. Eğer sonuç karşılaştırma düzeyini geçerse ilişki doyum vericidir, ancak altında ise doyumsuz ve mutsuz olmaktadır. Bireyin temel amacı ilişkilerinde bedelleri azaltmak ve ödülleri artırmaktır. Bir ilişkiye başlarken de kişi bu durumu dikkate alır ve az bedel ödeyeceği ilişkiler kurmak ister. Thibaut ve Kelley (1959)'e göre kişi ya ilişkisinden doyum sağlıyordur ya da ilişkiye bağımlı haldedir. İlişkiye devam ediyor olması her zaman ilişkiden doyum sağladığı anlamına gelmez. Bu durum kişilerin karşılaştırma düzeyi ile ilgilidir. Kişi yaşantılarını karşılaştırma düzeyinin üzerinde görüyorsa ilişkisi doyumlu, altında buluyorsa ilişkisi doyumsuz olarak değerlendirilir (Hortaçsu, 2012, s. 30-33).

Gladding (2012)' e göre de eşlerin evliliklerini devam ettirmesi, evliliklerinden aldıkları ödülleri, verdikleri bedelden fazla olması ile mümkündür. Aksi takdirde eşler arasındaki ilişki sona erer.

2.4.3. Bağlanma Kuramı

Eşler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkiler üzerindeki erken dönemdeki yaşantılarımızdan bize armağan olan bağımlılık algılarımızı kuramsal olarak açıklayan kuram Bowlby'nin biyolojik kökenli “Bağlanma Kuramı”dır. Bowlby bebeklikte anne figürü ile ilişkinin niteliğinin kişi yetişkin olduğunda da iletişimlerini etkileyeceğini ifade etmiştir (Segrin ve Flora, 2005, s. 105).

Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin bağlanma kuramını temel alarak yetişkinlikte olan romantik ilişkilerin belirlenebileceğini ifade etmişlerdir. Eş ilişkilerine incelendiğinde, kişilerin annelerinin yerine koydukları eşlerine karşı da benzer durumu sergiledikleri, onların yanında olduklarında huzurlu, ayrı olduklarında ise rahatsız olduklarını belirtmişlerdir (Hazan ve Shaver,1987,s.511).

2.4.4. Sevginin Evrimi Kuramı

Sevginin evrimi kuramı Wilson tarafından geliştirilen ve üç ihtiyacın karşılanmasına bağlı olan bir kuramdır. Bu üç ihtiyaç, koruma, korunma ve cinsel dürtüdür. İnsanlar küçük yaşlarda ebeveynleri tarafından korundukları gibi eş seçerken de korunma ihtiyacını karşılayabilecek bir eş olmasına dikkat ederler. Özellikle erkekler annelerine benzeyen kadınlarla evlenirler. Cinsel dürtü kuramın en çok önem verdiği konudur. Bu konuda erkekler ve kadınlar arasında farklılıklar vardır. Erkekler daha çok çoğalma dürtüsü ile çocuk sahibi olmak isterler. Kadınlar ise daha seçici davranıp çocuklarına baba olabilecek kişilerle evlenmek isterler. Kurama göre insanlar tek eşli olmak için yaratılmamıştır. Evden çocuklar ayrıldıktan sonra evli kalmanın bir anlamı yoktur. Ayrıca kuramda en çok dikkat çeken ilişkilerin başlama nedeninden ve kişilerin arasındaki cinsel ilişki dışında sosyal çevre, ilişkiler gibi hiç bir şeyden bahsetmemesidir (Hortaçsu, 2012, s. 45-47).

2.4.5. Bağlamsal Model

Bradbury ve Fincham (1988) evlilik ilişkilerini oluşturdıkları bağlamsal modele göre açıklarlar. Bağlamsal modelde yakın ve uzak olmak üzere iki tür bağlamdan söz edilir. Yakın bağlam, kişi eşinin davranışı ile karşı karşıya geldiğinde hemen o anki duygularına göre verdiği tepkidir. Davranış gerçekleşmeden hemen önce kişide var olan bilişsel ve duyuşsal özellikler devreye girer. Uzak bağlam ise o anki duyguların dışında kişilik özelliklerinden de etkilenir. Bir diğer ifade ile yakın bağlam duruma özel ve ani gelişen olaylara karşı tepki iken, uzak bağlam daha ayrıntılı ve süreç odaklı bir tepkidir. Bağlamsal model uzak bağlam ve yakın bağlam arasındaki ilişkiyi dikkate alarak evlilikteki süreçleri açıklamaktadır. Modelde uzak bağlam ve evlilik doyumu arasındaki ilişki yakın bağlamın aracı olması ile meydana gelmektedir (Bradbury ve Fincham, 1988, s. 713).

2.4.6. Sosyal Öğrenme Kuramı

Fenell ve Weinhold (1989) ailenin yaşam döngüsünün farklı dönemlerinde karşılıklı olarak nedensel yüklemeleri nasıl oluşturdıklarını sosyal öğrenme kuramı aracılığıyla ifade eder. Bu dönemleri ise; flört dönemi, yeni evli dönem, ebeveynlik dönemi, ev ve meslek değişimlerinin olduğu dönem, çocukların okul dönemi, sosyo ekonomik durumun değiştiği dönem, çocukların evden ayrılması ve emeklilik gibi çeşitli olaylar ile açıklar. Sosyal öğrenme kuramlarına göre bu dönemlerde aileler sağlıklı süreçlerden geçerler ve olumsuz davranışlarda bulunurlar. Bu sağlıklı davranışlar düzeltilmediğinde ise sorunlar sonraki evrelere taşınır (Akt: Nazlı, 2013, s. 210).

2.4.7. Yükleme Kuramı

Heider (1958)' ın yükleme kuramına göre evlilikte doyum, nedensel yüklemeler ve sorumluluk yüklemeleri terimleri aracılığı ile ifade edilir.

Yükleme kuramındaki nedensel yükleme; bir olayı oluşturan etmenler ile ilgilidir, yani olayın oluş biçimidir. Sorumluluk yüklemesi ise bireyin olay ile ilgili sorumluluğu hakkında hesap verebilmesidir. Kelly (1973) ise yükleme kuramının insan davranışları altında yatan nedensellik boyutu ile ilgilenmiştir. Nedensel yüklemeler" odak, istikrar, kontrol ve genellik" olma üzere 4 boyuttan oluşur. Evlilikte nedensel yükleme, bu 4

boyut aracılığıyla anlaşılabilir. Nedensellik yüklemeleri durumun nedeni ile ilişkiliyken, sorumluluk yüklemesi durumdan hangi bireyin sorumlu olduğu ile ilişkilidir. Sorumluluk yüklemesi niyet boyutunu da ele alır. Yani sorumluluk yüklemesi, kişinin davranışı bilerek mi yoksa bilmeyerek mi yaptığını da kapsar (Bradbury vd., 2000, s. 973-974). Baron ve Brayne (2003)'e göre yükleme insanların davranışlarının altında yatan düşünceleri anlama isteğidir.

2.5. Evlilik Uyumu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Evlilik uyumunun insan hayatıyla ilgili çeşitli faktörlerle ilişkili olması, toplumun güçlü evliliklerin kurulması ve korunmasından büyük fayda sağlaması ve evlilikte sıkıntı veren durumlardan ve boşanmanın engellenmesi için hangi koşulların sağlanmasının gerektiğini ortaya koyan verilere ihtiyaç duyulması evlilik uyumuna yönelik araştırmaların önem kazanmasına neden olmuştur (Bradbury vd., 2000, s. 977; Orathinkal ve Vansteenwegen, 2007, s. 73).

Demografik değişkenlerle evlilik uyumu arasındaki ilişki, araştırmacılar tarafından uzun yıllardır üzerinde durulan konulardan biridir. Araştırmalarda; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı vb. değişkenler kullanılmıştır.

Evlilik uyumu ile cinsiyet değişkenini ele alan çalışmalara bakıldığında, bu konuda farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Araştırmaların bir kısmında, kadın partnerlerin erkeklere göre daha düşük evlilik uyumu gösterdikleri bildirilmiştir (Orathinkal vd, 2007, s. 75). Örneğin; Fowers (1991) evlilik uyumu ve cinsiyet farklılıklarını ele aldığı çalışmada; evliliklerin erkekler için daha olumlu taraflarının olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya göre; erkeklerin kadınlara göre daha fazla akıl sağlığı bakımından fayda elde ettikleri belirtilirken; erkeklerin ekonomik, ebeveynlik, aile ve arkadaşlar açısından evliliklerini kadınlardan daha olumlu gördükleri bulunmuştur. Sonuç olarak araştırmada erkeklerin kadınlardan daha fazla evlilik doyumu bildirdiği belirtilmektedir. Diğer çalışmalarda ise, evlilik uyumunda cinsiyet arası farklılıkların bulunmadığı kaydedilmektedir (Kurdek, 2005, s. 68; Çelik, 1997, s. 103).

Yaş değişkeni, evlilik uyumu ile ilişkili diğer bir değişkendir. Araştırmalarda, orta yaşlı evli yetişkinlerin, daha genç olan ve daha yaşlı olan evli yetişkinlere göre daha fazla evlilikte uyum sorunu yaşadıkları gösterilmiştir (Orathinkal vd, 2007, s. 77).

Literatürde, eğitim durumu ve evlilikle ilgili yapılan çalışmalar birbiriyle sonuçları bakımından çeşitlilik göstermekte ve cinsiyet faktörünün sonuçları etkileyebileceği görülmektedir. Yapılan çalışmaların bir kısmında, evli bireylerin eğitim durumunun yüksek olması, daha yüksek evlilik uyumu ile ilişkilendirilmektedir. (Kaslow ve Robison, 1996, s. 153). Diğer çalışmalarda ise, kadınların eğitim düzeyi arttıkça, evlilik istikrarının düştüğü belirtilmektedir (Janssen, Poortman, ve Kalmijn, 1998, s. 5; Kalmijn, 1999, s. 410).

Evli çiftlerin çalışma ve ekonomik durumu yapılan araştırmalar, ekonomik ve işle ilgili stresörlerin evlilik yaşamını olumsuz yönde etkileyebileceğine dair bulgulardan bahsetmektedir (Bradbury vd., 2000, s. 978).

Larson ve Wilson'ın (1994) çalışmasında, kadının çalışma durumunun evlilik ile olan ilişkisini inceleyen çalışmalarda, birbiriyle çelişen bulgular elde edilmektedir. Bazı araştırmacılar, kadının çalışmasının evlilik kalitesini ve istikrarını düşürdüğünü belirtirken (Heidemann, Suhomlinova, ve O'Rand, 1998; Knoester & Booth, 2000); diğer araştırmacılar bunun evlilik istikrarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Orathinkal vd, 2007, s. 84; Schoen, Rogers, ve Amato, 2006, s. 512).

Evlilik süresi ve evlilik uyumunu konu alan araştırmalarda ise, literatürde birkaç farklı görüş bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar, evlilik uyumunda önce bir düşüşün daha sonra bir yükselişin olduğunu; başka bir deyişle evlilik uyumu ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin "U" şeklinde olduğunu göstermektedir (Bradbury vd., 2000, s. 979). Diğer araştırmacılar ise, evliliğin ortalama ilk 10 senesinde evlilik uyumunun önemli ölçüde düşüş gösterdiğini, daha sonra zaman geçtikçe evli bireylerin evlilik uyumunda aşamalı olarak bir düşüşün gerçekleştiğini belirtmektedir (Bradbury vd., 2000, s. 979). Bununla paralel olarak, daha güncel araştırmalarda da, evlilik süresinin evlilik uyumuna karşı olumsuz bir etkisinin olduğu kaydedilmiştir (Orathinkal vd, 2007, s. 80).

Evli çiftler arasında en popüler seçimlerden biri anne/baba olmadır. Çocuk sahibi olma, birçok çift için istenen bir durum olmasına rağmen, literatürde çocuk sahibi olma ile evlilik uyumu arasında negatif bir ilişki olduğu birçok çalışmada gösterilmiştir. Evlilik uyumunun, çocuğun doğması ve çocuk sayısının artması ile düşüş gösterdiği araştırmalarda gösterilmiştir (Umberson vd, 2005, s. 495).

Evli eşlerin gerçek dışı inançları, evlilik doyumları üzerinde etkili olduğu kadar, terapötik destek alma konusundaki istekleri üzerinde de etkilidir. Huber ve Milstein (1985), buradan yola çıkarak eşlerin irrealist inançlarının değişmesi için bir program yapılandırmışlardır. Program on yedi eşin katılımıyla altı hafta süresince kırk beş dakikalık oturumlar biçiminde gerçekleşmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda programa katılan eşlerin, terapötik destek alma konusundaki olumlu isteklerinin, ilişkilerini geliştirme isteklerinin ve evlilik doyum düzeylerinin artmakta olduğu bulunmuştur (Huber ve Milstein, 1985, s. 19).

Bilişsel davranışçı terapi açısından, çiftlerin evlilikle ilgili algıları ve birbirleri ile olan iletişim şekilleri evlilik uyumuna etki eden etkenler içinde en önemli olanı olarak görülmektedir. Gordon ve ark. (1999)'nın yapmış olduğu bir çalışmada, çiftlerin aralarındaki iletişim biçimleri ile evlilikle ilgili algılarının oluşturduğu evlilik standartları arasındaki etkileşimin evlilik uyumunu hangi açıdan etkilediğini incelemişlerdir. Buradan yola çıkarak aynı ilde yaşayan ve benzer kültür özelliklerini benimseyen 387 evli çift üzerinde yapılan çalışmada, iletişim odaklı ilişkilerde, çiftlerin evlilik uyumları yüksek görülmüştür. Araştırmaya katılan çiftler; evlilik uyumları, iletişim örüntüleri ve ilişkilerde çiftlerin belirledikleri standartlar ölçeklerini posta yoluyla evlerinde uygulamışlardır. Sonuçlar kadınların erkeklere kıyasla evlilikte iletişimi daha çok önemsediklerini göstermektedir (Gordon vd., 1999, s. 223).

Günay (2000) araştırmasında evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada evliliklerini uyumlu şekilde değerlendiren ve evliliklerini uyumsuz şekilde değerlendiren çiftler arasında farklılıklar bulunmuştur. Uyumlu çiftlerin ortak noktalarının uyumsuz çiftlere göre daha çok olduğu ve ortak fikirlerinin de daha fazla olduğu bulunmuştur. Ayrıca uyumlu çiftlerin, birliktelik seviyeleri, duygularını aktarma seviyelerinin de uyumsuz çiftlere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür (Akt. Çınar, 2008, s. 103).

Gallo ve Smith (2001)'in bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmada, yetişkin bağlanma stiliyle yakın ilişkilerin yürümesi arasında bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin bilişsel süreçlerle tanımlanabileceğini ortaya konmuştur (Gallo ve Smith, 2001, s. 265).

Eiden, Teti ve Corns'un (1995) içsel çalışan modelleri, evlilik uyumu ve ebeveyn-çocuk ilişkisini incelediği araştırmada, evlilik uyum düzeyinin çocuğun güvenliğini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Araştırmada evlilik uyum düzeyleri yüksek bulunan annelerin çocuklarının güvenlik düzeylerinin de yüksek olduğu saptanmıştır. Böylece evlilik uyumunun, anne-çocuk ilişkisinin niteliğini saptayan bir etken olduğu söylenebilir (Eiden, Teti ve Corns, 1995, s. 1506).

Karşılıklı paylaşma isteği duymayan çiftlerin çatışmaları çözme ihtiyaçları daima duymadıkları veya eşlerden yalnızca birinin kararlar aldığı gibi durumlarda iletişimin evlilik uyumuna daha az tesir ettiği düşünülebilir. Lawrence ve ark. (1988)'nın yaptıkları çalışmada talep etme geri çekilme iletişim tipinin evlilik uyumuyla ters orantılı olduğu belirtilmektedir. Evlilikte iletişim konusunu inceleyen çalışmaların tümü uyum için geliştirilen stratejiler, tartışmalara çözüm yolları bulma, tartışma sebepleri, tartışmayı ortaya çıkaran konularda eşler arasında sergilenen değişik tutumlar veya bu

Levy-Shiff (1994) yaptıkları araştırmada, 102 çifti hamileliğinin başlangıcından, dokuzuncu ayın sonuna dek gözlemlemiş ve ebeveynlik dönemine geçiş evresinde evlilik uyumunda farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Araştırmada kadınların evlilik uyumlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu bulunmuşken, ebeveynlik döneminde kadınların evlilik uyumunun erkeklere oranla azaldığı görülmüştür. Çünkü kadınların bebek bakımına ayırdıkları zaman evlilik aktiveleri için ayrılan enerjiyi ve zamanı kısıtlamakta, böylece evlilik uyumlarının azalmasına neden olmaktadır (Levy-Shiff, 1994, s. 599).

Tutarel-Kışlak (1997), yapmış olduğu araştırmada, evlilik uyumu, nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Nedensellik yüklemesi, bir olayı ya da davranışı neyin meydana getirdiği sorusuyla ilişkilidir. Kişiler, neden oldukları sonuçlardan hem de sorumlu oldukları için nedensellik ve sorumluluk kavramları arasında yüksek bir ilişki bulunmakta, fakat iki kavram birbirinden farklı görülmektedir. Sorumluluk yüklemesi, ahlaki sorumlulukla benzer olmakta, ahlaki sorumluluk ise suçlama ile benzer olmaktadır. Sorumluluk, suçlamayı etkileyen değişkenlerden etkilenmekte, ayrıca bilinçli davranış ile bencil davranışları kapsayan etkenler sorumluluk yüklemesinin temelini oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, eşleri ile evlilik uyum düzeyleri düşük olan bireylerin, eşlerinin olumsuz

tutumlara karşı olumsuz yüklemelerde bulunduklarını ve bu yüklemelerden sonra oluşan olumsuz davranışları evlilik uyumunun daha çok düşmesine sebep oluşturduğunu belirtmektedir (Tutarel-Kışlak, 1997, s. 56).

Evliliği iyi ve kötü şeklinde sınıflandırarak niteliklerini saptamak amacıyla Kocadere (1995) tarafından bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada evliliğin niteliği, çocuklar, iletişim, cinsel hayat, duygular, boş zaman faaliyetleri şeklinde on yedi alan ile ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre bu on yedi alanın hepsinde, iyi evliliklere kıyasla kötü evliliklerde olumsuz yönlerin çok daha fazla olduğu görülmüştür. İki evlilik çeşidi arasında en açık görülen ayrım, güven, yakınlık gibi duygular ve ayrılma / boşanma ile alakalı düşüncelerde görülmüştür. Araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre, kötü evliliğe sahip kişiler iyi evliliğe sahip kişilere kıyasla daha çok probleme rastlamaktadır. Kötü evliliklerde, evliliği her açıdan olumsuz algılayıp değerlendirmenin, kişide eşi ve evliliğiyle ilgili birikerek gelişen, genel bir yaklaşım ile açıklanabilmektedir. Başlangıçta bir takım alanlarda meydana gelen sorunların çözüme kavuşturulamamasıyla, eş ve evlilikle ilgili genel bir olumsuz davranış ortaya çıkmakta; bu hususta olumsuz duygularla belirlenen davranış, evliliğin her türlü olumsuz algılanmasına ve değerlendirilmesine sebep olmaktadır (Kocadere, 1995, s. 44).

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002)'nin yaptıkları araştırmada, sosyodemografik parametreler ile empatinin evlilik uyumuna etkilerini ve cinsiyetle ilişkili olarak empati puanlarının değişkenlik gösterip göstermediğini saptamayı amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 75'i kadın 75'i erkek 150 kişi oluşturmaktadır. Katılımcılara "Empatik Eğilim Ölçeği" ve "Evlilikte Uyum Ölçeği" uygulanmıştır. Bulgulardan, evlilik uyumunu üzerinde empatinin anlamlı bir değişken olduğuna ve empati puanlarının cinsiyetle ilişkili olarak değişiklik göstermediğine ulaşılmıştır (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002, s. 35).

Tezer (1994) eşler arasındaki çatışmaların yoğunluğunu ve oluşturduğu gerginliği, çatışmanın nedenini eşine ya da kendine yükleme eğilimini, çeşitli sosyodemografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisini tüm örnekleme araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, eşe ya da kendine yükleme eğilimi arttıkça evlilik doyumu azalmakta ve çatışmalar artmaktadır. Araştırmada en ilgi çeken bulgu ise, kadının çalışma durumunun evlilik doyumu düzeyini yordamasıdır. Çalışan kadınların stres derecesinin

evlilik doyumunu olumsuz açıdan etkilemekte olduğu belirlenmiştir. Çalışan kadınların eşlerinin evlilik doyum düzeylerinin çalışmayan kadınlara oranla çok daha düşük olduğu belirlenmiştir (Tezer, 1994, s. 10).

Sezer (2005), kadınların evlilik uyum dereceleri ile sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya 85 kadın katılımcı katılmıştır. Araştırmada kadınların eğitim seviyesi, çocuk sayısı ve kadının çalışıp çalışmama durumu açısından anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Eğitim seviyesinin yüksek olması ve kadının çalışıyor olması evlilik uyum düzeyini yükseltmekte olduğu, küçük yaşta yapılmış olan evlilikler ve fazla çocuğa sahip olmanın ise evlilik uyum düzeyini azaltmakta olduğu belirlenmiştir (Sezer, 2005, s. 89).

Polat (2006), evlilik uyumu, aldatma yatkınlığı, çatışma yatkınlığının ve sosyodemografik değişkenlerle arasındaki ilişkisini araştırmıştır. Araştırmaya 204 evli birey katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; evlilik uyum düzeyi arttıkça bireylerin çatışma eğilim düzeyinin azaldığı, evlilik uyum düzeyi arttıkça kadın ve erkeklerin aldatma eğilimlerinin azaldığı, kadınların gelir düzeyi arttıkça evlilik uyum düzeylerinin arttığı çatışma eğilimlerinin ise azaldığı saptanmıştır (Polat, 2006, s. 40).

Fışıloğlu (2001), araştırmasında akraba evliliği ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 150 çift oluşturmaktadır. Akraba evliliği yapanların evlilik uyumunun akraba evliliği yapmayanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur (Fışıloğlu, 2001, s. 217).

Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006), yapmış oldukları çalışmada kültürümüzde çeşitli bağlanma biçimlerine sahip evli kişilerin, evlilik uyum düzeyleri, bellik saygısı düzeyi ile nedensel ve sorumluluk yükleme dereceleri arasındaki değişiklikleri araştırmıştır. Araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre, evlilik uyumu ile güvenli bağlanma biçimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006, s. 62).

2.6. Aile

Aile için yapılacak her bir tanım onu farklı bir kategori içine yerleştirmiştir. Sosyolojik literatürde aile genellikle toplumsal kurumlar arasında yer alır. En genel tanımıyla aile

“Akrabalık ilişkisiyle birbirine bağlanan fertlerin bir araya getirdiği topluluktur” (Aydın, 1961, s. 45).

Aileye görevleri nedeniyle üç değişik açıdan bakılabilir (Nazlı, 2001, s. 17);

- Aile, eşlerin duygusal ve cinsel ihtiyaçlarını karşılayan yasal bir birliktir.
- Aile, ortak amacı, çıkarları, inançları, kuralları olan bir insan grubudur.
- Aile, çocukların beslenip bakıldığı ve eğitildiği bir ortamdır.

MacIver ve Page’in “Society” adlı eserinde aile özellikleri sekiz ana grupta toplamıştır.

- Evrenseldir.
- Duygusal bir temele dayanır.
- Bireylerini şekillendirme özelliği vardır.
- Kapsamı sınırlıdır.
- Sosyal yapıda çekirdek özelliği taşır.
- Üyelerinin sorumlulukları vardır.
- Sosyal kurallarla çevrilidir.
- Değişkendir (Gökçe, 1991, s. 208).

2.6.1. Ailenin Yapısı ve İşlevi

Çocuğun hayata hazırlanmasında önemli bir yeri olan ailenin çok geniş bir görev alanı bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla şöyledir;

- Biyolojik görev,
- Ekonomik görev,
- Koruyuculuk görevi,

- Psikolojik görev,
- Eğitim görevi,
- Dini görev,
- Boş zamanları değerlendirme görevi,
- Prestij sağlama görevi

(Özdemir, 2002, s. 116).

Çağın gelişimine uygun kendi inanç, örf ve adetlerine bağlı ve saygılı, çalışkan, hür düşünceli ve hoşgörülü nesilleri yetiştirmek en başta gelen görevlerimizdendir. Temel insani değerlerin, öncelikle oluşturulacağı kurum ailedir. Bu durum, bireyin içine doğduğu ortam tarafından şekillenmesi anlamına da gelir. Aile, bireyin anlam dünyasına iyi, doğru, adaletli olmak gibi erdemleri sunacak olan öncelikli kurumdur. Bu sebepten bireyin olumlu değerler üretebilmesi ailenin sorumluluğu altındadır (Mehmedoğlu, 2004, s. 39).

2.6.2. Ailenin Önemi

Aile grubunda özellikle giderilmesi beklenen gereksinimler, duygusallık, yakınlık, bağlılık, güven, şefkat, vb. başka sosyal kurumlarda karşılanamayacak türden ve derecedeki özel ve psikolojik olanlarıdır (Gülerce, 2007, s. 16).

Karataş (2001)'a göre sosyal sistem olarak ailenin, bireyin sonraki yaşantısı üzerinde etkili olacak çok sayıda belirleyici öğeyi içerdiğini ifade eder.

Aile, yapılan birçok tanımlamaya göre toplumun alt yapısını oluşturduğu gibi bireyin temel gelişiminin de alt yapısını oluşturmaktadır. Aile kavramı 'birlik, beraberlik' anlamları ile de hem toplumu hem aileyi tanımlayan ve devamlılığı için gerekli şartları aslında kendi anlam bağlamında barındıran bir yapıdır.

Aileyi bir sistem olarak ele alırsak, aile üyeleri içinde gelişen iletişim ağının ve etkileşimin daha iyi açıklandığı görülebilir. Buna göre; aile yapısının alt sistemleri arasında büyükanne, büyükbabanın olabileceği gibi aile üyesi olmayan komşular da

örnek olarak gösterilebilir. Aile yapısının başka bir alt sistemi olan ebeveynler, kardeşler ve ebeveyn-çocuk alt sistemidir (Duyan, 2003, s. 49).

Ebeveyn-çocuk alt sisteminde kurulacak olan iletişim bir sonraki döngüde çocuğun ebeveyn-çocuk iletişimini etkileyebilmektedir. Dolayısıyla ailenin işlevlerinin döngüsel olarak iletişim ağını etkilediği görülmektedir. Bu anlamda rol ve sorumluluklarının aktarımı yine aile üyelerinin davranış kazanımları ile paralellik göstermektedir (Gülerce, 2007, s. 23).

2.7. Anne Baba Rol ve Sorumlulukları

Fransızca kökenli olan rol kelimesi TDK tarafından “Bir işte bir kimse veya bir şeyin üstüne düşen görev” olarak tanımlanmaktadır. Sorumluluklar ise rollerin gereğinin sağlanması olarak belirtilebilir (<http://www.tdk.gov.tr>).

Anne – baba olmak bireylerin hayatlarında mutluluk ve umut veren olayların başında gelmektedir. Bununla birlikte birey anne-baba olduğunda yeni bir role kavuşmak ve doğal olarak da yeni sorumluluklarla muhatap olması demektir (Taner, 2014, s. 17).

Birçok farklı rol kapsamında etkileşim içerisinde olan bireylerin bir araya gelmesi ise aileyi oluşturmaktadır. Çocukların toplum içerisinde yer edinmesi ve toplumsal gelişiminde en önemli noktada olan ailede, en önemli kararlar ebeveynler tarafından verilmektedir (Güleşen ve Yıldız, 2013, s. 178). İnsan yaşamında ki en önemli kararlardan biri de ebeveyn olmaktır (Beydağ, 2007, s. 479). Anne babanın çocuğun bir birey olarak başarılı olmasında önemli rolleri bulunmaktadır (Boz, 2014, s. 43). Bu süreçte toplumların meydana getirdiği toplumsal kurallarda bireye çeşitli roller yüklemektedir ve bireyler çoğu zaman güçleri ve yeteneklerine göre rollerini toplum içerisinde kendileri belirlemektedirler.

Bireylerin üslendiği bu roller ve sosyo-kültürel durumu onların toplum içerisindeki statülerini oluşturmaktadır. Kadın ve erkek bireyler evlenip yeni bir çocuk sahibi olduklarında ise toplum içerisindeki bu rollerinin yanına bir yenisini olarak anne ve baba rolleri eklenir. Bireylerin sağlıklı anne-baba rollerini sergilemesi ile birlikte de sağlıklı aileler meydana gelmektedir (Ergeshkyzy, 2012, s. 31).

Ebeveynlik, sağlıklı şekilde gelişen çocukların yetiştirilmesinde anahtar bir belirleyicidir (Güleşen ve Yıldız, 2013, s. 179). Ebeveynlerin bebekleri ile karşılaştıkları doğum sonrası o ilk anlardaki davranışlar ilk ebeveyn davranışları olarak kabul edilmektedir. Bu erken dönemde ebeveynin yeni doğan bebek ile ilk iletişiminin hemen başlatılması hem ebeveynlerin yeni rollerine alışmalarını hem de bebeğin uterus dışı ortama uyumunu kolaylaştıracaktır (Çalışır, Karaçam, Akgül ve Kurnaz, 2009, s. 2). Ebeveynlerin çocukları hakkındaki tutum, değer, inanç ve davranışları ise anne baba tutumu olgusunu meydana getirmektedir (Palut, 2008, s. 2). Bu tutumları oluşturan değişkenlerin ise aile uyumu, ebeveyn çocuk arasındaki ilişkinin yakınlık derecesi, sorumluluk, izin vermek-kısıtlamak, eşlerin birbirini algılama biçimleri, çocuğun fiziksel sağlığı hakkındaki tutumu ve disiplin yapıları olduğu belirtilmiştir (Palut, 2008, s. 3).

3. YÖNTEM

3-6 yaş aile eğitim programının; 3-6 yaş arasında çocuğa sahip olan ebeveynlerin evlilik uyumları ile anne-babalık rol ve görevleri üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmada; deneme modelinde, ön-test son-test kontrol gruplu bir araştırma deseni kullanılmıştır.

Bu bölümde çalışmanın evren-örnekleme sınırlılıkları, sayıtları, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Evren ve Örneklem

Kayseri ili Develi ilçesinde Turan Köylüoğlu İlkokulu'nda 2017-2018 öğretim yılında Develi Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından 3-6 yaş Aile Eğitim Programı açılacağı ilan edilmiştir. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, 3-6 yaş arasında çocuğa sahip olan 40 anne içerisinden yansız atamayla seçilen 20 kişi deney grubu, 20 kişi de kontrol grubunu oluşturmuştur.

3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 1 Mart – 30 Mayıs 2018 tarihleri arasında, örnekleme yer alan 20 deney ve 20 kontrol grubundan oluşan ebeveynin, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarında yer alan ifadelerle belirttikleri görüşler ile sınırlıdır.

3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yaşam boyunca ailenin devamı ve sürekliliği için aile içindeki sağlıklı etkileşim ve uyum büyük önem taşımaktadır. Aile bireyleri arasındaki etkileşimin artırılabilmesi ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesindeki uyumun sağlanabilmesi için Aile Eğitim Programlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu bağlamda 3-6 yaş aile eğitim programının; eşlerin evlilik uyumu ile anne-babalık rol ve görevlerine etkisinin incelendiği araştırmada şu sorulara cevap aranacaktır:

- 3-6 yaş aile eğitim programına katılan ebeveynlerin, ebeveyn kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği alt boyut düzeyleri öntest puanlarına göre deney ve kontrol grupları arasında anlamli bir farklılık var mıdır?
- 3-6 yaş aile eğitim programına katılan ebeveynlerin, evlilik uyum ölçeği öntest puanlarına göre deney ve kontrol grupları arasında anlamli bir farklılık var mıdır?
- 3-6 yaş aile eğitim programına katılan ebeveynlerin, ebeveyn kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği alt boyut düzeyleri son test puanları açısından deney grubu lehine anlamli bir farklılık var mıdır?
- 3-6 yaş aile eğitim programına katılan ebeveynlerin, evlilik uyum ölçeği son test puanları açısından deney grubu lehine anlamli bir farklılık var mıdır?

3.4. Araştırmanın Sayıtları

1. Kişisel Bilgi Formu'nun, Evlilik Uyum Ölçeği'nin ve Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği'nin deney ve kontrol grubu ebeveynleri tarafından program öncesinde ve sonrasında titizlikle cevaplandırıldığı varsayılmıştır.
2. Katılımcıların 3-6 yaş aile eğitim programı süresinde sınıf dışı etkinlikler olan Çocuk Eğitim Materyalleri(ÇEM) 'ni titizlikle ve eksiksiz uyguladıkları varsayılmıştır.
3. Seçilen örneklem grubunun evreni temsil edebilecek nitelik ve nicelikte olduğu kabul edilmiştir.

3.5. Veri Toplama Araçları

1. Araştırmada deney ve kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Çoktan seçmeli sorulardan oluşan bu formda, ebeveynlerin yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, çalışma durumu, evlilik süresi, eşiyile evlenme şekli, çocuk sayısı, çocukların cinsiyeti, yaşı ve doğum sırasına yönelik bilgiler yer almaktadır.

2. Ebeveynlerin anne baba rol ve görevleri ise Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği (EKDDÖ) ile ölçülmüştür. Bu ölçek Çağdaş (1997) tarafından, Devereux ve arkadaşlarının 1969’ da oluşturduğu Algılanan Anne Baba Davranışları Envanteri esas alınarak geliştirilmiştir. Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği anne-babaların çocuklarına karşı olan davranışlarını, değerlendirmelerini ortaya çıkarmaktadır. Ölçek 21 sorudan oluşmaktadır ve cevaplar da ‘hiçbir zaman, nadiren, bazen, genellikle, her zaman’ şeklinde 5 li likert kullanılmıştır. Ölçekte 9 alt boyut vardır: ilgi ve şefkat gösterme, amaçlara ulaşmada yardımcı olma, tutarlı disiplin, standartların belirginliği alt boyutlarında alınan yüksek puan olumluluğu; koruyuculuk, fiziksel cezalandırma, başarı için baskı, ayrıcalıklardan yoksunlaştırma, duygusal cezalandırma alt boyutlarından alınan yüksek puan olumsuzluğu bildirir. Alt boyutlar puanı toplanarak alt ölçekler puanı elde edilir. Ölçekten alınabilecek puan; bazı alt boyutlarda 2-10, bazılarında ise 5-25 arasında değişmektedir. Puanın yüksek olması, o davranışın sıklıkla uygulandığı anlamına gelmektedir.
3. Araştırmada kullanılan Evlilik Uyum Ölçeği ise Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği Türkçeye uyarlanması ve geçerlilik-güvenilirlik çalışması, Kışlak (1999) tarafından gerçekleştirilmiştir (Kışlak, 1999, s.54). Ölçekte genel evlilik uyumunu içeren 9 madde, çeşitli konularda anlaşma ya da anlaşmama ile ilişki boyutlarını içeren 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 60’dır. Puan yükseldikçe eşler arasındaki uyumluluk artmaktadır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin tamamının paylaşımına izin verilmediği için; yalnızca bir kısmı ekler sayfasında paylaşılmıştır. Ölçeklerin tamamına ulaşmak için geçerlik-güvenirlik çalışmalarını yapan kıymetli hocalarımız; Şennur TUTAREL KIŞLAK ve Aysel ÇAĞDAŞ’ a ulaşmanız gerekmektedir.

3.6. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan veriler, deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcılarla yüz yüze görüşülerek 01.03.2018 – 31.05.2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama

süreci deney ve kontrol grubunun seçiminden sonra ilk olarak her iki gruba da ön testler uygulanıp toplanmış, akabinde deney grubuna Kayseri İli Develi Turan Köylüoğlu İlkokulu'nda Psikolojik Danışman Rabia YILDIRIM tarafından 14 oturumdan oluşan 3-6 yaş aile eğitimi verilmiştir. Sonrasında her iki gruba da son testler uygulanıp veriler toplanmıştır.

Tablo 2. Deney Grubu- Kontrol Grubuna Yapılan Deneysel İşlem Aşamaları

Gruplar	Öntest	Deneysel İşlem	Sontest
Deney Grubu	1.Evlilik Uyum Ölçeği 2.Ebeveyn Kendi Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği	3-6 Yaş Aile Eğitim Programı	1.Evlilik Uyum Ölçeği 2.Ebeveyn Kendi Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği
Kontrol Grubu	1.Evlilik Uyum Ölçeği 2.Ebeveyn Kendi Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği	herhangi bir çalışma yapılmamıştır.	1.Evlilik Uyum Ölçeği 2.Ebeveyn Kendi Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS 22.0 İstatistik paket programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yönteminden faydalanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup durumunda, normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Eşleştirilmiş örnekler (Paired samples) t testi, kullanılmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.7. Bulgular

Tablo 3. Deney Grubu- Kontrol Grubu Yaşlarına Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Yaş	20-30 Yaş	9	45,0	45,0
	31-40 Yaş	9	45,0	90,0
	41 Yaş ve üstü	2	10,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Yaş	20-30 Yaş	11	55,0	55,0
	31-40 Yaş	6	30,0	85,0
	41 Yaş ve üstü	3	15,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar yaşlarına göre %45, 20-30 yaş, %45, 31-40 yaş ve %10,41 yaş ve üstü şeklinde dağılmıştır.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar yaşlarına göre, %55; 20-30 yaş, %30; 31-40 yaş ve %15; 41 yaş ve üstü şeklinde dağılmıştır.

Tablo 4. Deney Grubu- Kontrol Grubu Eğitim Durumlarına Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Eğitim Durumu	İlkokul-Ortaokul	2	10,0	10,0
	Lise	12	60,0	70,0
	Üniversite	6	30,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Eğitim Durumu	İlkokul-Ortaokul	2	10,0	10,0
	Lise	12	60,0	70,0
	Üniversite	6	30,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar eğitim durumlarına göre %45, Lise, %35, Üniversite ve %20, ilkokul-ortaokul şeklinde dağılmıştır.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar eğitim durumlarına göre %60; lise, %30; üniversite ve %10; ilkokul-ortaokul şeklinde dağılmıştır.

Tablo 5. Deney Grubu- Kontrol Grubu Ekonomik Durumlarına Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Ekonomik Durum	Çok İyi	7	35,0	35,0
	İyi	6	30,0	65,0
	Orta	3	15,0	80,0
	Kötü	4	20,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Ekonomik Durum	Çok İyi	5	25,0	25,0
	İyi	7	35,0	60,0
	Orta	6	30,0	90,0
	Kötü	2	10,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar ekonomik durumlarına göre %35 çok iyi, %30 iyi, %20 Kötü ve %15 orta şeklinde görüş bildirmiştir.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar ekonomik durumlarına göre %35; iyi, %30; orta, %25; çok iyi ve %10; kötü şeklinde dağılmıştır.

Tablo 6. Deney Grubu- Kontrol Grubu Çalışma Durumlarına Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Çalışma Durumu	Çalışıyor	8	40,0	40,0
	Çalışmıyor	12	60,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Çalışma Durumu	Çalışıyor	5	25,0	25,0
	Çalışmıyor	15	75,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar çalışma durumlarına göre %60 çalışmıyor, %40 çalışıyor şeklinde görüş bildirmiştir.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar çalışma durumlarına göre %25 çalışıyor, %75 çalışmıyor şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 7. Deney Grubu- Kontrol Grubu Mesleklerine Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Meslek	Ev Hanımı	12	60,0	60,0
	Öğretmen	8	40,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Meslek	Ev Hanımı	15	75,0	75,0
	Öğretmen	5	25,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar mesleklerine göre %60 ev hanımı, %40 öğretmen şeklinde dağılmıştır.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar mesleklerine göre %75 ev hanımı, %25 öğretmen şeklinde dağılmıştır.

Tablo 8. Deney Grubu- Kontrol Grubu Evlilik Sürelerine Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Evlilik Süresi	0-5 Yıl	5	25,0	25,0
	6-15 Yıl	7	35,0	60,0
	16-25 Yıl	8	40,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Evlilik Süresi	0-5 Yıl	8	40,0	40,0
	6-15 Yıl	7	35,0	75,0
	16-25 Yıl	5	25,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar evlilik sürelerine göre %40; 16-25 yıl arası, %35; 6-15 yıl arası ve %25; 0-5 yıl arası şeklinde dağılmıştır.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar evlilik süresine göre %40; 0-5 yıl, %35; 6-15 yıl ve %25; 16-25 yıl şeklinde dağılmıştır.

Tablo 9. Deney Grubu- Kontrol Grubu Evlenme Koşullarına Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Evlenme Koşulu	Anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık	10	50,0	50,0
	Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı aldı	3	15,0	65,0
	Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı almadı	7	35,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Evlenme Koşulları	Anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık	8	40,0	40,0
	Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı aldı	5	25,0	65,0
	Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı almadı	7	35,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar evlilik türlerine göre %50 anlaşarak evlendiğini ve ailelerinden izin aldığını %35 ailelerinin tanıştırmak kendilerinden onay almadığını ve %15 ailelerinin tanıştırdığını ve kendilerinden onay aldıklarını belirtmiştir.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar evlilik türlerine göre %40 anlaşılarak ve ailelerinin iznini alarak evlendiklerini, %35 ailelerinin tanıştırdığını ve kendilerinin onayını almadığını ve %25'i ailelerinin tanıştırdığını ve kendilerinin onayını aldığını belirtmiştir.

Tablo 10. Deney Grubu- Kontrol Grubu Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Çocuk Sayısı	1 Çocuk	7	35,0	35,0
	2 Çocuk	8	40,0	75,0
	3 Çocuk ve üstü	5	25,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Çocuk Sayısı	1 Çocuk	9	45,0	45,0
	2 Çocuk	7	35,0	80,0
	3 Çocuk ve üstü	4	20,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar sahip oldukları çocuk sayısına göre %40 2 Çocuk, %35 1 Çocuk ve %25 3 çocuk ve üstü şeklinde dağılmıştır.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar sahip oldukları çocuk sayılarına göre %45 1 çocuk, %35 2 çocuk ve %20 3 çocuk ve üstü şeklinde dağılmıştır.

Tablo 11. Deney Grubu- Kontrol Grubu Formu Doldurdıkları Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Çocuk Cinsiyet	Kız	11	55,0	55,0
	Erkek	9	45,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Çocuk Cinsiyet	Kız	8	40,0	40,0
	Erkek	12	60,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar formu doldurdıkları çocuklarının cinsiyetlerine göre %55 kız, %45 erkek şeklinde dağılmıştır.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar formu doldurdıkları çocuklarının cinsiyetlerine göre %60 erkek, %40 kız şeklinde dağılmıştır.

Tablo 12. Deney Grubu- Kontrol Grubu Formu Doldurdukları Çocuklarının Yaşlarına Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Çocuk Yaş	3 Yaş	5	25,0	25,0
	4 Yaş	7	35,0	60,0
	5 Yaş	4	20,0	80,0
	6 Yaş	4	20,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Çocuk Yaş	3 Yaş	5	25,0	25,0
	4 Yaş	4	20,0	45,0
	5 Yaş	6	30,0	75,0
	6 Yaş	5	25,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar formu doldurdukları çocuklarının yaşına göre %35; 4 yaş, %25; 3 yaş, %20; 5 ve 6 yaş şeklinde dağılmıştır.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar formu doldurdukları çocuklarının yaşlarına göre %30 5 yaş, %25 3 ve 6 yaş ve %20 4 yaş şeklinde dağılmıştır.

Tablo 13. Deney Grubu- Kontrol Grubu Formu Doldurdukları Çocuklarının Doğum Sırasına Göre Dağılım

		Sıklık	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Deney Grubu Çocuk Doğum Sırası	1. Çocuk	11	55,0	55,0
	2. Çocuk	4	20,0	75,0
	3. Çocuk	5	25,0	100,0
	Toplam	20	100,0	
Kontrol Grubu Doğum Sırası	1. Çocuk	11	55,0	55,0
	2. Çocuk	3	15,0	70,0
	3. Çocuk	6	30,0	100,0
	Toplam	20	100,0	

Deney grubunda yer alan katılımcılar formu doldurdukları çocuklarının kaçınıcı çocuk olduğuna göre dağılımına bakıldığında, %55'i 1. Çocuk, %25'i 3. Çocuk ve %4'ü 2. Çocuk olduğunu belirtmiştir.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılar formu doldurdukları çocuklarının doğum sıralarına göre %55 1. Çocuk, %30 3. Çocuk ve %15 2. Çocuk şeklinde dağılmıştır.

Tablo 14. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Ebeveynin Kendi Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği Alt Boyut Düzeyleri Öntest Puanlarına Göre Farklılık Analizi

		Mean	N	Std. Deviation	t	Sig.p.
Pair 1	Deney Grubu Öntest İlgî ve Şefkat	4,1750	20	,51999	0,438	0,666
	Kontrol Grubu Öntest İlgî ve Şefkat	4,1500	20	,48936		
Pair 2	Deney Grubu Öntest Başarı İçin Baskı	4,2750	20	,54952	-1,453	0,163
	Kontrol Grubu Öntest Başarı İçin Baskı	4,3750	20	,42535		
Pair 3	Deney Grubu Öntest Koruyuculuk	3,8250	20	,93577	-1,561	0,135
	Kontrol Grubu Öntest Koruyuculuk	3,9500	20	,77629		
Pair 4	Deney Grubu Öntest Amaçlar Ulaşmada Yardımcı Olma	4,6250	20	,53496	0,000	0,999
	Kontrol Grubu Öntest Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	4,6250	20	,42535		
Pair 5	Deney Grubu Öntest Fiziksel Cezalandırma	2,0750	20	,46665	-0,567	0,577
	Kontrol Grubu Öntest Fiziksel Cezalandırma	2,1250	20	,50977		
Pair 6	Deney Grubu Öntest Tutarlı Disiplin	3,7000	20	,61559	2,179	0,142
	Kontrol Grubu Öntest Tutarlı Disiplin	3,6000	20	,61985		
Pair 7	Deney Grubu Öntest Duygusal Cezalandırma	3,5200	20	,52875	-0,252	0,804
	Kontrol Grubu Öntest Duygusal Cezalandırma	3,5300	20	,46915		
Pair 8	Deney Grubu Öntest Standartların Belirginliği	3,7250	20	,44352	2,032	0,056
	Kontrol Grubu Öntest Standartların Belirginliği	3,6000	20	,44721		
Pair 9	Deney Grubu Öntest Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	2,5750	20	,87772	-0,370	0,716
	Kontrol Grubu Öntest Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	2,6000	20	,73628		
Pair 10	Deney Grubu Öntest EBEVEYN DAVRANIŞI	3,5976	20	,22038	-0,376	0,711
	Kontrol Grubu Öntest EBEVEYN DAVRANIŞLARINI DEĞERLERNDİRME	3,6048	20	,18991		

Deney ve kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme alt boyutları düzeyleri öntest puanlarına göre farklılık analizi T Testi ile incelenmiştir. Yapılan analizlere göre deney grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği alt boyutları ortalamaları ile kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği alt boyutları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Sig.p. > 0,05). Bu sonuç, deney grubuna 3-6 Yaş Aile Eğitimi verilmeden önce grupların ortalamalarının birbirine yakın olduğunu ve benzer özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 15. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin Evlilik Uyum Düzeylerinin Öntest Puanlarına Göre Farklılık Analizi

		Mean	N	Std. Deviation	t	Sig.p.
Pair 1	Deney Grubu Öntest Evlilik Uyum	35,5000	20	13,83550	0,431	0,671
	Kontrol Grubu Öntest Evlilik Uyum	35,2500	20	12,95691		

Deney ve kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, evlilik uyum düzeylerinin öntest puanlarına göre farklılık analizi T Testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde deney ve kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, evlilik uyum düzeylerinin farklılaşmadığı ve deney grubuna 3-6 Yaş Aile Eğitimi verilmeden önce grupların benzer özellikler taşıdığı tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 16. Deney Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Ebeveynin Kendi Davranışlarını Değerlendirme Düzeyleri Alt Boyutları Öntest-Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi

		Mean	N	Std. Deviation	t	Sig.p.
Pair 1	Deney Grubu Öntest İlgî ve Şefkat	4,1750	20	,51999	-7,255	0,000
	Deney Grubu Sontest İlgî ve Şefkat	4,8250	20	,29357		
Pair 2	Deney Grubu Öntest Başarı İçin Baskı	4,2750	20	,54952	18,923	0,000
	Deney Grubu Sontest Başarı İçin Baskı	2,5250	20	,44352		
Pair 3	Deney Grubu Öntest Korumacılık	3,8250	20	,93577	10,953	0,000
	Deney Grubu Sontest Korumacılık	1,7500	20	,38044		
Pair 4	Deney Grubu Öntest Amaçlar Ulaşmada Yardımcı Olma	4,6250	20	,53496	-3,269	0,000
	Deney Grubu Sontest Amaçlar Ulaşmada Yardımcı Olma	4,9250	20	,18317		
Pair 5	Deney Grubu Öntest Fiziksel Cezalandırma	2,0750	20	,46665	7,610	0,000
	Deney Grubu Sontest Fiziksel Cezalandırma	1,2750	20	,30240		
Pair 6	Deney Grubu Öntest Tutarlı Disiplin	3,7000	20	,61559	-8,461	0,000
	Deney Grubu Sontest Tutarlı Disiplin	4,6000	20	,30779		
Pair 7	Deney Grubu Öntest Duygusal Cezalandırma	3,5200	20	,52875	16,620	0,000
	Deney Grubu Sontest Duygusal Cezalandırma	2,1500	20	,31035		
Pair 8	Deney Grubu Öntest Standartların Belirginliği	3,7250	20	,44352	-39,000	0,000
	Deney Grubu Sontest Standartların Belirginliği	4,7000	20	,44129		
Pair 9	Deney Grubu Öntest Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	2,5750	20	,87772	10,341	0,000
	Deney Grubu Sontest Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	1,4750	20	,52503		
Pair 10	Deney Grubu Öntest EBEVEYN DAVRANIŞI	3,5976	20	,22038	17,958	0,000
	Deney Grubu Sontest EBEVEYN DAVRANIŞI	2,9952	20	,13281		

Deney grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme düzeyleri alt boyutları öntest-sontest puanlarına göre farklılık analizi T Testi ile incelenmiştir. Yapılan analizlere göre Deney grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme düzeyleri deney grubuna 3-6 Yaş Aile Eğitimi verilmesinin ardından öntest-sontest puanlarının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Buna göre,

- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği ilgi ve şefkat alt boyutu sontest puanlarının öntest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği başarı için baskı alt boyutu öntest puanlarının sontest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği koruyuculuk alt boyutu öntest puanlarının sontest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği amaçlara ulaşmada yardımcı olma alt boyutu sontest puanlarının öntest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği fiziksel cezalandırma alt boyutu öntest puanlarının sontest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği tutarlı disiplin alt boyutu sontest puanlarının öntest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği duygusal cezalandırma alt boyutu öntest puanlarının sontest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği standartların belirginliği alt boyutu sontest puanlarının öntest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği ayrıcalıklardan yoksunlaştırma alt boyutu öntest puanlarının sontest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 17. Deney Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Evlilik Uyum Düzeylerinin
Öntest-Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi

		Mean	N	Std. Deviation	t	Sig.p.
Pair 1	Deney Grubu Öntest Evlilik Uyumu	35,5000	20	13,83550	-6,469	0,000
	Deney Grubu Sontest Evlilik Uyumu	40,3000	20	14,66144		

Deney grubunda yer alan ebeveynlerin, evlilik uyum düzeyleri öntest-sontest puanlarına göre farklılık analizi T Testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde deney grubu katılımcılarının evlilik uyum düzeyleri sontest puan düzeyinin öntest puan düzeyine göre anlamlı şekilde yüksek çıktığı görülmüştür (Sig.p. < 0,05). Buna göre; deney grubuna verilen 3-6 Yaş Aile Eğitiminin eşler arasındaki evlilik uyumunu artırdığı söylenebilir.

Tablo 18. Kontrol Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Ebeveynin Kendi Davranışlarını Değerlendirme Düzeyleri Alt Boyutları Öntest-Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi

		Mean	N	Std. Deviation	t	Sig.p.
Pair 1	Kontrol Grubu Öntest İlgi ve Şefkat	4,1500	20	,48936	-1,000	0,330
	Kontrol Grubu Sontest İlgi ve Şefkat	4,2000	20	,41039		
Pair 2	Kontrol Grubu Öntest Başarı İçin Baskı	4,3750	20	,42535	0,000	0,999
	Kontrol Grubu Sontest Başarı İçin Baskı	4,3750	20	,39320		
Pair 3	Kontrol Grubu Öntest Koruyuculuk	3,9500	20	,77629	-1,453	0,163
	Kontrol Grubu Sontest Koruyuculuk	4,0000	20	,74339		
Pair 4	Kontrol Grubu Öntest Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	4,6250	20	,42535	1,000	0,330
	Kontrol Grubu Sontest Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	4,6000	20	,41675		
Pair 5	Kontrol Grubu Öntest Fiziksel Cezalandırma	2,1250	20	,50977	1,831	0,083
	Kontrol Grubu Sontest Fiziksel Cezalandırma	2,0500	20	,45595		
Pair 6	Kontrol Grubu Öntest Tutarlı Disiplin	3,6000	20	,61985	1,371	0,186
	Kontrol Grubu Sontest Tutarlı Disiplin	3,5250	20	,54952		
Pair 7	Kontrol Grubu Öntest Duygusal Cezalandırma	3,5300	20	,46915	1,710	0,104
	Kontrol Grubu Sontest Duygusal Cezalandırma	3,4900	20	,47005		
Pair 8	Kontrol Grubu Öntest Standartların Belirginliği	3,6000	20	,44721	-1,000	0,330
	Kontrol Grubu Sontest Standartların Belirginliği	3,6250	20	,42535		
Pair 9	Kontrol Grubu Öntest Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	2,6000	20	,73628	-0,567	0,577
	Kontrol Grubu Sontest Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	2,6250	20	,68585		
Pair 10	Kontrol Grubu Öntest EBEVEYN DAVRANIŞLARINI DEĞERLERNDİRME	3,6048	20	,18991	0,893	0,383
	Kontrol Grubu Sontest EBEVEYN DAVRANIŞLARINI DEĞERLERNDİRME	3,5929	20	,17168		

Kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme alt boyutları düzeylerinin öntest-sontest puanlarına göre farklılık analizi T Testi ile incelenmiştir. Yapılan analizlere göre kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme düzeylerinin öntest-sontest puanlarının farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 19. Kontrol Grubunda Yer Alan Ebeveynlerin, Evlilik Uyum Düzeylerinin Öntest-Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi

		Mean	N	Std. Deviation	t	Sig.p.
Pair 1	Kontrol Grubu Öntest Evlilik Uyumu	35,2500	20	12,95691	-0,567	0,577
	Kontrol Grubu Sontest Evlilik Uyumu	35,3500	20	12,87296		

Kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, evlilik uyum düzeylerinin öntest-sontest puanlarına göre farklılık analizi T Testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, evlilik uyum düzeylerinin öntest-sontest puanlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubu Yer Alan Ebeveynlerin, Ebeveynin Kendi Davranışlarını Değerlendirme Alt Boyut Düzeyleri Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi

		Mean	N	Std. Deviation	F	Sig.p.
Pair 1	Deney Grubu Sontest İlgi ve Şefkat	4,8250	20	,29357	7,804	0,000
	Kontrol Grubu Sontest İlgi ve Şefkat	4,2000	20	,41039		
Pair 2	Deney Grubu Sontest Başarı İçin Baskı	2,5250	20	,44352	-14,662	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Başarı İçin Baskı	4,3750	20	,39320		
Pair 3	Deney Grubu Sontest Koruyuculuk	1,7500	20	,38044	-14,421	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Koruyuculuk	4,0000	20	,74339		
Pair 4	Deney Grubu Sontest Amaçlar Ulaşmada Yardımcı Olma	4,9250	20	,18317	4,333	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Amaçlara Ulaşmada Yardımcı Olma	4,6000	20	,41675		
Pair 5	Deney Grubu Sontest Fiziksel Cezalandırma	1,2750	20	,30240	-7,815	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Fiziksel Cezalandırma	2,0500	20	,45595		
Pair 6	Deney Grubu Sontest Tutarlı Disiplin	4,6000	20	,30779	10,987	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Tutarlı Disiplin	3,5250	20	,54952		
Pair 7	Deney Grubu Sontest Duygusal Cezalandırma	2,1500	20	,31035	-16,833	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Duygusal Cezalandırma	3,4900	20	,47005		
Pair 8	Deney Grubu Sontest Standartların Belirginliği	4,7000	20	,44129	19,648	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Standartların Belirginliği	3,6250	20	,42535		
Pair 9	Deney Grubu Sontest Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	1,4750	20	,52503	-15,657	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Ayrıcalıklardan Yoksunlaştırma	2,6250	20	,68585		
Pair 10	Deney Grubu Sontest EBEVEYN DAVRANIŞI	2,9952	20	,13281	-18,711	0,000
	Kontrol Grubu Sontest EBEVEYN DAVRANIŞLARINI DEĞERLERNDİRME	3,5929	20	,17168		

Deney ve kontrol grubu yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme düzeyleri alt boyut düzeylerinin sontest puanlarına göre farklılık analizi T Testi ile incelenmiştir. Yapılan analizlere göre Deney grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme düzeyleri sontest puanlarının kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, ebeveynin kendi davranışlarını değerlendirme düzeyleri sontest puanlarının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Buna göre,

- Ebeveynin deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği ilgi ve şefkat alt boyutu sontest puanlarının, kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği ilgi ve şefkat alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği başarı için baskı alt boyutu sontest puanlarının, deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği başarı için baskı alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği koruyuculuk alt boyutu sontest puanlarının, deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği koruyuculuk alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği amaçlara ulaşmada yardımcı olma alt boyutu sontest puanlarının, kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği amaçlara ulaşmada yardımcı olma alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği fiziksel cezalandırma alt boyutu sontest puanlarının, deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği fiziksel cezalandırma alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği tutarlı disiplin alt boyutu sontest puanlarının, kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği tutarlı disiplin alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği duygusal cezalandırma alt boyutu sontest puanlarının, deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği duygusal cezalandırma alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu,

- Ebeveynin deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği standartların belirginliği alt boyutu sontest puanlarının, kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği standartların belirginliği alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu,
- Ebeveynin kontrol grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği ayrıcalıklardan yoksunlaştırma alt boyutu sontest puanlarının, deney grubu kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği ayrıcalıklardan yoksunlaştırma alt boyutu sontest puanlarına göre yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 20. Deney ve Kontrol Grubu Yer Alan Ebeveynlerin, Evlilik Uyum Düzeylerinin Sontest Puanlarına Göre Farklılık Analizi

		Mean	N	Std. Deviation	t	Sig.p.
Pair 1	Deney Grubu Sontest Evlilik Uyumu	40,3000	20	14,66144	4,819	0,000
	Kontrol Grubu Sontest Evlilik Uyumu	35,3500	20	12,87296		

Deney ve kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin, evlilik uyum düzeylerinin sontest puanlarına göre farklılık analizi T Testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde, deney grubu katılımcılarının evlilik uyum düzeyleri sontest puanlarının kontrol grubu katılımcılarının evlilik uyum düzeyleri sontest puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek çıktığı görülmüştür (Sig.p. < 0,05).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Evlilik, çiftlerin birlikteliklerinin ömür boyu sürmesi için meşrulaştırılarak gerçekleştirdikleri hukuki bir süreçtir. Eşler evlilikleriyle birlikte yeni bir statü kazanmaktadırlar. Yasalara uygun şekilde yapılan evlilikler, çiftlere ekstra sorumluluk getirmektedir. Aile olmanın ilk adımı olan evlilikler, yeni bir yaşama açılan önemli bir olaydır. Evlilik, eşlerin hayatlarının geri kalanını birlikte geçirebilmeleri ve yaşamlarını paylaşabilmeleri için gerçekleştirilmektedir. Evlilik, kompleks bir yapıya sahiptir. Bireyler beraberlik duygusu içerisinde evlenirler ve kendi özerkliğini de korumak isterler. Eşlerin evlilik ilişkilerini dengede tutması, problem karşısında nasıl hareket edileceği ve çocuklarını nasıl yetiştirmeleri gerektiği konularını öğrenmeleri gerekmektedir. Cinsel yaşamın sağlıklı olması, cinsiyet rolleri, iş bölümünün yapılması, üretim ve tüketim konuları evliliğin temel işlevleri arasında yer almaktadır.

Evlilik uyumu, eşler arasındaki ilişkinin durumu ve yönü hakkında bilgi vermektedir. Evlilik uyumu, evliliğin sürekliliğini ve bu esnadaki hareketleri ifade etmektedir. Eşler arasındaki uyum, probleme sebep olan durumlar, gerilimler, çatışmalar, kaygılar, çiftlerin birbirlerine olan bağlılığı ve doyum gibi konularda fikir verebilmektedir. Evlilik uyumunu etkileyen çok fazla faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin tespitine yönelik çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Eşlerin iletişim biçimleri, bağlanma biçimleri, empatik eğilimleri ve bağışlama düzeylerinin evlilik uyumunun belirlenmesinde etkili olduğu saptanmıştır (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Allemand vd., 2007).

Evlilik uyumunu etkileyen faktörlerin araştırıldığı çalışmada eşler arasındaki dayanışmanın artmasının evlilik uyumunu artırdığı tespit edilmiştir. Erkeklerin dayanışmada etkin olmalarının ise evlilik uyumunun artmasında daha etkili olduğu belirlenmiştir (Lamke, 1989; Akt. Yıldırım, 1992).

Evliliğin, ruhsal ve fiziksel iyi oluşla pozitif ilişki içerisinde olduğunu gösteren çeşitli çalışmalar mevcuttur (Gazmarian, James and Lepowski, 1995; Coyne and

Anderson, 1999). Doğu ve batı kültürlerinde yapılan araştırmalarda evlilikten öte evlilik ilişkisinin sağlık durumuyla ilişkili olduğu bildirilmektedir (Holt-Lunstad, Birmingham and Jones, 2008).

Yapılan araştırmada çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumunun azaldığı belirlenmiştir. Bu durum çocuk sayısındaki artışın, harcamaların artmasına, eşlerin birbirleriyle geçirdikleri güzel zamanların azalmasına ve eşlerin kısıtlanmasına yol açmasıyla açıklanmaktadır. Cinsiyet, yaş, evlilik türü, aile sistemi, evlilik yılı değişkenlerine göre evlilik uyumunun farklılaşmadığı belirlenmiştir (Batool and Khalid, 2012).

3-6 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlere yönelik verilen 3-6 yaş aile eğitim programının ebeveynlerin ilgi ve şefkat, başarı için baskı, koruyuculuk, fiziksel cezalandırma, duygusal cezalandırma, amaçlara ulaşmada yardımcı olma, tutarlı disiplin, standartların belirginliği ve ayrıcalıklardan yoksunlaştırma alt boyutlarından oluşan ebeveynin kendi kontrollerini değerlendirme düzeyleri ile evlilik uyumları üzerindeki etkisinin ölçüldüğü çalışmada deney ve kontrol grubu olmak üzere 20'şer katılımcı yer almıştır.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında, deney grubunda yer alan katılımcılar yaşlarına göre %45 20-30 yaş, %45 31-40 yaş ve %10 41 yaş ve üstü, 45 Lise, %35 Üniversite ve %20 ilkokul-ortaokul mezunu oldukları, ekonomik durumlarına göre %35 çok iyi, %30 iyi, %20 Kötü ve %15 orta şeklinde dağıldıkları, %60'ının çalışmadığı, %40'ının ise çalıştığı ve %60'ının ev hanımı, %40 öğretmen şeklinde dağıldıkları görülmüştür. Bununla birlikte deney grubunda yer alan ebeveynler evlilik sürelerine göre %40 16-25 yıl arası, %35 6-15 yıl arası ve %25 0-5 yıl arasında evliliklerini sürdürdükleri, %40 2 Çocuk, %35 1 Çocuk ve %25 3 çocuk sahibi oldukları, evlenme şekilleri olarak %50 anlaşılarak evlendiğini ve ailelerinden izin aldığını %35 ailelerinin tanıstırarak kendilerinden onay almadığını ve %15 ailelerinin tanıstırdığını ve kendilerinden onay aldıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte deney grubunda yer alan katılımcılar formu doldurdıkları çocuklarının cinsiyetlerine göre %55 Kız, %45 erkek, bu çocuklarının yaşına göre %35 4 yaş, %25 3 yaş, %20 5 ve 6 yaşında olduğu ve çocukların %55'i 1. Çocuk, %25'i 3. Çocuk ve %4'ü 2. Çocuk olduğu görülmüştür.

Kontrol grubunda yer alan katılımcılara bakıldığında ise katılımcılar, kontrol grubunda yer alan katılımcılar yaşlarına göre, %55 20-30 yaş, %30 31-40 yaş ve %15 41 yaş ve üstü şeklinde, %60 lise, %30 üniversite ve %10 ilkokul-ortaokul şeklinde, ekonomik durumları %35 iyi, %30 orta, %25 çok iyi ve %10 kötü şeklinde, %25 çalışmayan, %75 çalışan, %25 ev hanımı, %25 öğretmen şeklinde dağılmıştır. evlilik süresine göre %40 0-5 yıl, %35 6-15 yıl ve %25 16-25 yıl şeklinde dağılmıştır. Katılımcıların %40'ı eşleri anlaşılarak ve ailelerinin iznini alarak evlendiklerini, %35 ailelerinin tanıştırdığını ve kendilerinin onayını almadığını ve %25'i ailelerinin tanıştırdığını ve kendilerinin onayını aldığını belirtmiştir. Katılımcılar sahip oldukları çocuk sayılarına göre %45 1 çocuk, %35 2 çocuk ve %20 3 çocuk ve üstü şeklinde, formu doldurdukları çocuklarının %60 erkek, %40 kız şeklinde, formu doldurdukları çocuklarının yaşlarına göre %30 5 yaş, %25 3 ve 6 yaş ve %20 4 yaş şeklinde ve formu doldurdukları çocuklarının doğum sıralarına göre %55 1. Çocuk, %30 3. Çocuk ve %15 2. Çocuk şeklinde dağılmıştır.

Deney ve kontrol grubunda yer alan bireylere yönelik gerçekleştirilen 3-6 yaş aile eğitim programı sonrasında deney grubunun ebeveyn kendi davranışlarını değerlendirme ölçeği öntest-sontest puanlarının farklılık durumlarına bakıldığında ebeveynlerin ilgi ve şefkat, başarı için baskı, koruyuculuk, fiziksel cezalandırma, duygusal cezalandırma, amaçlara ulaşmada yardımcı olma, tutarlı disiplin, standartların belirginliği ve ayrıcalıklardan yoksunlaştırma alt boyutlarının tamamında olumlu yönde farklılıklar olduğu görülmüştür.

Verilen 3-6 yaş aile eğitim programı neticesinde deney grubunda yer alan ebeveynlerin çocuklarına daha yüksek düzeyde ilgi ve şefkat gösterdikleri, daha yüksek düzeyde amaçlarına ulaşmada yardımcı oldukları, disipline etmek için ortaya koydukları kuralların tutarlılığı, ve pozitif yönde standartlarının belirgin olmasının sağlandığı görülmüştür. Bununla birlikte ebeveynlerin çocuklarının başarı için daha az baskı yaptıkları, daha düşük düzeyde fiziksel ve duygusal olarak cezalandırdıkları, koruyuculuk düzeylerinin daha düşük düzeye indiği ve ayrıcalıklardan yoksun bırakma düzeylerinin daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca verilen eğitim sonrasında deney grubunun belirtilen değişiminin, kontrol grubunun sontest puanlarına göre de farklılık oluşturduğu görülmüştür.

Deney ve kontrol grubunda yer alan bireylere yönelik gerçekleştirilen 3-6 yaş aile eğitim programı sonrasında deney ve kontrol grubunun evlilik uyum ölçeği öntest-sontest puanlarının farklılık durumlarına bakıldığında deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Verilen 3-6 yaş aile eğitim programı neticesinde deney grubunda yer alan ebeveynlerin evlilik uyumunun artış gösterdiği görülmüştür.

Öneriler

- Ebeveynlere yönelik gerçekleştirilen eğitimlerin ebeveynlerin anne-baba rol ve görevleri ile evlilik uyumlarına yönelik olumlu etkileri neticesinde söz konusu eğitimlerin ülke çapında uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle 0-18 yaş aile eğitimlerinin uygulanabilirliğini artırmak amacıyla sahada çalışan psikolog, psikolojik danışman, okul rehber öğretmeni vb. meslek çalışanlarına eğitimler verilmelidir.
- Uygulanan 3-6 yaş aile eğitiminin ailelerin evlilik uyumlarındaki olumlu etkileri, evlilik uyumlarının artırılması amacıyla uygulanabilmektedir.
- Araştırmacılar ailelerin evlilik uyumu ve anne-baba rollerine ilişkin araştırmaları farklı bölge ve farklı yaş grubunda yer alan çocukların ebeveynlerine uygulayarak aile eğitim programlarının etkilerini inceleyebilirler.
- Araştırmacılar aile eğitim programlarının evlilik uyumu ve anne-baba rollerine etkileri dışındaki farklı faktörler çerçevesinde inceleyerek aile eğitim programlarının etkinliğini ortaya koyabilirler.
- Bu çalışma 3- 6 yaş çocuğa sahip ebeveynleri kapsamına rağmen çalışmanın örneklem grubunu anneler oluşturmuştur. Bu yüzden aynı çalışma babalar üzerinde de uygulanabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar İle Yardım Talebi Olmayan Ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyumu Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması*. İstanbul: Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Akfırat-Önalan, F. (1995). *Çalışan Ve Çalışmayan Kadınlarla Eşlerinin Nedensellik Ve Sorumluluk Yüklemeleri Ve Evlilik Doyumları*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksoy, A.B. (2002). Anne-Çocuk Eğitim Programına Katılan Annelerin Program Hakkında Görüşleri, *Qafqaz Üniversitesi Dergisi*, 9, 133-142.
- Aksoy, A.B. (2015). *Aile Eğitimi Ve Katılımı*, Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Aksu, S. (1998). *Çiftlerin Kişilik Özellikleri ile Evlilik Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Anderson, S. A., Russell, C. S., ve Schumm, W. R. (1983). Perceived Marital Quality And Family Life-Cycle Categories: A Further Analysis. *Journal of Marriage and Family*, 45, 127–139.
- Arabacı, N. ve Aksoy, A.B. (2005). Okul Öncesi Eğitime Katılım Programının Annelerin Bilgi Düzeylerine Etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29), 18-26.
- Arnas, A.Y. (2002). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Okul-Aile İşbirliği, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 31-41.
- Arnold, D.H., Zeljo, A., Doctoroff, G.L. ve Ortiz, C. (2008). *Parent Involvement İn Preschool, Predictors And The Relation Of Involvement To Preliteracy Development*, *School Psychology Review*, 37(1), 47-90.
- Arslanargun, E. ve Tapan, F. (2012). Okul Öncesi Eğitim Ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 219-238.

- Askari, M., Abbas, B., Noah, S. B. M., Hassan, S. A. ve Baba, M. (2012). Comparison the Effects of Communication and Conflict Resolution Skills Training on Marital Satisfaction. *International Journal of Psychological Studies*, 4(1), 182-195.
- Aslan N. ve Arslan C. B. (2007). Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımda Ebeveyn Çocuk Etkileşimi (Kültürlerarası Bir Karşılaştırma). *Ege Eğitim Dergisi*. 1(8), 113- 130.
- Aydın, M. A. (1961). “Aile”, Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), C.2
- Bal, S. (1992). Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarda Çizgi Becerilerinin Gelişimi, *Ya-Pa Okul Öncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri Bursa*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Baltaş, A. Baltaş, Z. (2008). *Stres ve Başa Çıkma Yolları* (25.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barker, P. (1998). *Basic Family Therapy*. Oxford: Blackwell Publishing Company.
- Barnett, W.S. ve Frede, E. (2010). The Promise Of Preschool, Why We Need Early Education For All, *American Educator*, 34(1), 21-25.
- Başal, H. (2010). *Okul Öncesi Eğitimde Uygulanan Farklı Modeller*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Batool, S.S. ve Khalid R. (2012). Emotional Intelligence: A Predictor Of Marital Quality in Pakistani Couples. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 27 (1), 65-88.
- Batool, S.S. ve Khalid R. (2012). Emotional Intelligence: A Predictor Of Marital Quality in Pakistani Couples. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 27 (1), 65-88.
- Bayer A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyet Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129
- Bayrak, S. ve Köksal, O. (2017). Ebeveynlerin Okul Öncesi Eğitimden Beklentilerinin İncelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(45), 547-557.
- Beydağ KD. (2007). Doğum Sonu Dönemde Anneliğe Uyum ve Hemşirenin Rolü. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(6), 479-484.

- Boz M, (2014). *Altı Yaş Çocuklarının Okula Hazır Bulunurluk Düzeylerinin Veli ve Öğretmen Görüşleri Yönünden İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1988). Individual Difference Variables in Close Relationships: A Contextual Model in Marriage as an Integrative Framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713-721.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. (2000). Research On The Nature And Determinants Of Marital Satisfaction: A Decade In Review. *Journal of Marriage and the Family*, 62, 964-980.
- Burgess E.W. (1939). Predictive Factors in The Success or Failure of Marriage, *Living*, (1), 1-3.
- Burgess E.W. (1939). Predictive Factors in The Success or Failure of Marriage. *Living*, (1), 1-3
- Burley, K. A. (1995). Family Variables As Mediators Of The Relationship Between Work-Family Conflict And Marital Adjustment Among Dual-Career Men And Women. *Journal of Social Psychology*, 135(4), 483-497.
- Carter, R. E., ve Carter, C. (1994). Individual and Marital Adjustment in Spouse Pairs Subsequent to Mastectomy. *The American Journal of Family Therapy*, 21, 291-300.
- Cleaver, G. (1987). Marriage Enrichment By Means Of A Structured Communication Programme. *Family Relations*, 36,49-54.
- Conger, R. D., Elder, G., Jr., Lorenz, F. O., Conger, K. J., Simons, R. L. ve Whitbeck, L. B., (1990). Linking Economic Hardship To Marital Quality And Stability. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 643-656.
- Creamer, M., ve Campbell, I. M. (1988). The Role Of Interpersonal Perception İn Dyadic Adjustment. *Journal of Clinical Psychology*, 44: 424-430.
- Crowther, J. H. (1985). The Relationship Between Depression And Marital Adjustment: A Descriptive Study. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 173, 227-231.
- Çağdaş, A. (2002). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtımı.

- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2005). *Mutlu Ve Sağlıklı Yarınlar İçin Anne-Baba Eğitimi*, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Çağdaş, A.. (1997). *İletişim Dilinin 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimine Etkileri*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışır H, Karaçam Z, Akgül FA, Kurnaz DA. (2009), Doğum Sonrası Ebeveynlik Davranışı Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerliği ve Güvenirliği. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 12(1), 1-8.
- Çelik, M. (1997). *Marital Satisfaction, Parental Agreement On Child Rearing And Parental Perception Of Child's Adjustment*. Unpublished Master's Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çopur, Z. ve Şafak, S. (2003) "Ailede Gelirin Kullanımına İlişkin Karşılaşılan Problemlerin İncelenmesi" Aile Ve Toplum, *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Dergisi*. 2(6), 7-14.
- Dallos, R. ve Draper, R. (2012). *Aile Terapisine Giriş*. Şahin Kesici, Cenk Kiper (Çev.Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dattilio, F. M. (2012). *Bilişsel Davranışçı Çift ve Aile Terapisi*. Tahir Özakkaş (Çev. Ed.). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Davila, J., Bradbury, T. N., ve Fincham, F. (1998). Negative Affectivity As A Mediator Of The Association Between Adult Attachment And Marital Satisfaction. *Personal Relationships*, 5(4), 467-484.
- Dehle, C., ve Weiss, R. L. (2002). Associations Between Anxiety And Marital Adjustment. *The Journal of Psychology*, 136 (3), 328-338
- Demir S. (2015). Ebeveyn Yetkinliğinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 29(12), 133-148.

- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Demircioğlu, H. (2012). *Altı Yaşında Çocuğu Olan Annelere Uygulanan Aile Eğitimi Programının Aile İşlevleri Ve Anne-Baba Tutumları İle Çocuğun Gelişimi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dokur, M. ve Profeta, Y. (2006). *Aile ve Çift Terapisi*. İstanbul: Morpa kültür yayınları.
- Dural, M., Oğuz, T. ve Gümüş, A. (2005). *Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku*, İstanbul.
- Durualp, E., Kaytez, N. ve Kadan, G. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Annelerine Verilen Aile Eğitiminin Annelerin Bilgi Düzeyleri İle Çocukların Gelişimlerine Olan Etkisinin İncelenmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1706-1722.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi.
- Eiden, R. D., Teti, D. M., ve Corns, K. M. (1995). Maternal Working Models of Attachment, Marital Adjustment and The Parent-Child Relationship. *Child Development*, 66, 1504-1518.
- Ergeshkyzy A, (2012). *Aile İçi Roller ve Manevi Yaklaşım*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ersan, C. (2013). *Baba Dil Destek Programının Çocukların Dil Gelişimine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Ersoy, Ö.A., Kurtulmuş, Z. ve Tekin, N.Ç. (2014). Aile Çocuk Eğitim Programının Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Ve Ev Ortamını Düzenlenmelerine Etkisinin İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1077-1088.
- Feeney, J. A. (2002). Attachment, Marital Interaction And Relationship Satisfaction: A Diary Study. *Personal Relationships*, 39-55.
- Fışıloğlu, H. (1992). Lisansüstü Öğrencilerinin Evlilik Uyum. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-24.

- Fıfıloğlu, H. (2001). Consanguineous Marriage and Marital Adjustment in Turkey. *The Family Journal*, 9, 215-222.
- Fıfıloğlu, H. (2001). Consanguineous Marriage And Marital Adjustment İn Turkey. *The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families* , 9(2), 215-222. .
- Fıfıloğlu, H. ve Demir, A. (2000). "Applicability Of The Dyadic Adjustment Scale for Measurement Of Marital Quality With Turkish Couples, *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214-216.
- Fıfıloğlu, H., ve Demir, A. (1999). Loneliness And Marital Adjustment Of Turkish Couples. *The Journal of Psychology*, 133(2), 230-240.
- Fidanođlu, O. (2007). *Evlilik Uyumu İle Eşlerin Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki Ve Diğer Sosyodemografik Değişkenler Açışından Karşılaştırılması*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Fincham, F. D., Beach, S. R. H., Harold, G. T. ve Osborne, L. N. (1997). Martial Satisfaction And Depression: Different Causal Relationships For Men And Women? *Psychological Science*, 8, 351-357.
- Fincham, F. D., ve Beach, S. R. H. (2010). Marriage İn The New Millennium: A Decade İn Review. *Journal of Marriage and Family*, 72, 630-649.
- Gallo, L. C., ve Smith, T. W. (2001). .Attachment Style in Marriage: Adjustment and Responses to Interaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18 (2), 263-289.
- Garvis, S., Pendergast, D. ve Kanasa, H. (2012). ‘Get Real–We Can’t Afford Kindergarten, A Study Of Parental Perceptions Of Early Years Services, *International Journal of Early Years Education*, 20(2), 202-211.
- Gaziođlu, E. İ. (2009). *Aile Yaşam Döngüsü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gerson, R. (1995). *The Family Life Cycle: Phases, Stages and Crises*. Integrating Family Therapy. Washington, DC: American Psychological Association.
- Gladding, S.T. (2002). *Family Therapy. History, Theory and Practice*. Second Edition, Merrill Prentice Hall.

- Gladding, S.T.(2012). *Aile Terapisi*. İbrahim Yıldırım, İbrahim Keklik (Çev). Ankara: Pdrem Yayınları.
- Gordon, K. C., Baucom, D. H., Epstein, N., Burnett, C. K., ve Rankin, L. A. (1999). The İnteraction Between Marital Standards And Communication Patterns: How Does İt Contribute The Marital Adjustment? *Journal of Marital and Family Therapy*, 25(2), 211-223.
- Gottman, J. (1990). Finding The Laws Of Close Personal Relationship. *Methods of Family Research*. 1, 249-263.
- Gottman, J. M. (1998). Psychology and The Study of Marital Processes, *Annual Review of Psychology*, 49, 169-197.
- Gökçe, B. (1991), “*Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*”, Aile Araştırmaları 1. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara
- Gönen, M. (1988). *Anaokuluna Giden 4-5 Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gönen, M. (1990). Çocuğun Gelişiminde Okul Öncesi Eğitimin Önemi, *Okul Öncesi Eğitim Dergisi*, 3, 6-10.
- Grotberg, E. (1994). *0-6 Yaş Çocuğun Gelişimi Öğretmenler ve Aileler İçin*, (Çev. Semra Erkan), Unesco Unicef Co Operative Programme Paris.
- Grunebaum, H. Chasm R. R. ve Herzig. M. (1990). *One Couple Four Realities*, New York: Guilford Press.
- Güler Y. T. (2017). *Ana-Baba Eğitimi*. 4. Basım, Ankara: Pegem Akademi.
- Gülerce, A. (2007). *Dönüşümsel Aile Modeli ve Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Güleşen A, ve Yıldız D. (2013). Erken Post-partum Dönemde Anne Bebek Bağlanması Kanıta Dayalı Uygulamalar ile İncelenmesi. *TAF Prev Med Bull*. 12(2), 177-182.
- Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik Açından Evlilik ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 68-69.

- Günay, O. (2000). *Evlilik Uyumu ile Kişisel Düşünme Modelleri Arasındaki İlişki*. İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri.
- Güngör, H.C. (2007). *Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Günindi Ersöz, A. (2003). Dünya Konferansları Belgelerinde Aile ve Yoksulluk: Saptamalar ve Öneriler. *Aile Ve Toplum, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Dergisi*, 2(6), 71-75.
- Gürsoy, Ç. (2004). *Kaygı ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi*. Mersin: Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürşimşek, I., Girgin, G. ve Vural, D.E. (2006). 5-6 Yaş Çocukları İle Annelerine Verilen Destekleyici Eğitimin Çocukların Gelişimine Etkisinin İncelenmesi, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 25, 109-118.
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional Relationship Beliefs İn Marital Satisfaction And Adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313-328.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *The Role Of Certain Demographic Variables And Marital Conflict İn Marital Satisfaction Of Husbands And Wives*. Unpublished Master's Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987). Romantic Love Conceptualized as An Attachment Process, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511 -524.
- Hortaçsu, N. (1999). The First Year Of Family-And Couple-İnited Marriages Of A Turkish Sample: A Longitudinal İvestigation. *International Journal of Psychology*, 34, 29-41.
- Hortaçsu, N. (2007). Family -Versus Couple- İnited Marriages in Turkey: Similarities and Differences Over The Family Life Cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 103–116.
- Hortaçsu, N. (2012). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık.
- Huber, C. H., ve Milstein, B. (1985). Cognitive restructuring and a collaborative set in couples" work. *The American Journal of Family Therapy*, 13(2), 17-27.

- Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2005). The Effect Of Religiousness On Marital Satisfaction: Testing The Mediator Role Of Marital Problem Solving Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship. *Contemporary Family Therapy*, 27, 123-136.
- Işıloğlu, B. (2006). *Anksiyete Ve Depresyon Tanısı İle İzlenen Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Sosyodemografik Faktörleri, Çift Uyumu Ve Hastalıkla İlişkisi*. İstanbul: Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Bakırköy Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi.
- İmamoğlu, E. O., ve Yasak, Y. (1997). Dimensions of marital relationships onships as perceived by Turkish husbands and wives. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 123(2): 211-232.
- Jacobson, N., S., ve Christensen, A. (1998). *Acceptance and Change in Couple Therapy*. New York: W. W. Norton ve Company, Inc.
- Janssen, J., Poortman, A., De Graf, P. M., ve Kalmijn, M. (1998). The İnstability Of Marital And Cohabiting Relationships İn The Netherlands. *Mens en Maatschappij*, 73, 4-26.
- Jersild, A.T. (1971). *Çocuk Psikolojisi*, (Çev. Gülseren Günce), Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Johnson, D. R., Amaloza, T. R., ve Booth, A. (1992). Stability and Developmental Change İn Marital Quality: A Three-Wave Panel Analysis. *Journal of Marriage and Family*, 54 (3), 582-594.
- Jones, E. (1994). *Developments In The Milan-Systemic Therapies: Family Systems Therapy*. New York: John Wiley ve Sons. Inc.
- Kabakçı, E., Tuğrul, C., ve Öztan, N. (1993). Birthchnell Eş Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8(29):31-37.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik İlişkisini Geliştirme Programının Evlilerin Evlilik Uyum Düzeyine Etkisi*. Samsun: Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kalkan, M. (2002). *Evlilik İlişisini Geliştirme Programının, Evlilerin Evlilik Uyum Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kalmijn, M. (1999). Father Involvement In Childrearing And The Perceived Stability Of Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 61, 409–421.
- Kantarcıoğlu, S. (1977). *Anaokullarında Eğitim*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Karataş, K. (2001). Toplumsal Değişme ve Aile. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 12(2), 89-98.
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). The Longitudinal Course Of Marital Quality And Stability: A Review Of Theory, Method And Research. *Psychological Bulletin*, 118, 3-34.
- Kasapoğlu, A. ve Karkıner, N. (2011). *Aile Sosyolojisi*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Kasatura, İ. (2013). *Eş seçiminden Evliliğe*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kaslow, F. ve Robison, J. A. (1996). Long-term Satisfying Marriages: Perceptions Of Contributing Factors. *The American Journal of Family Therapy*, 24(2), 153-170.
- Kastro, R., M. (1998). *Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kışlak, T.Ş. (1999). Evlilik Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması, *3P (Psikoloji, Psikiyatri, ve Psikoloji) Dergisi*, 7(1), 50-57.
- Kocadere, M. (1995). *İyi ve Kötü Evliliklerin Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Betimsel Bir Çalışma*. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Koçak, G. (2009). *Sexual Self-Schemas: An Exploration Of Their Impact On Frequency Of Masturbation And Sexual Activity, Sexual Satisfaction, And Marital Adjustment*. Unpublished Master's Thesis, Middle East Technical University, Ankara.

- Koçak, N. (2011). *Anne Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Temel Eğitime Hazır Bulunuşluk Düzeyine Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kongar, E. (1991), “*Türkiye’de Aile Yapısı Evrimi ve Bürokratik Örgütlerle İlişkileri*” Aile Yazıları 2, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu , Ankara.
- Koptagel, İ.G. (1998). Aile Tedavisi ve Evlilik Tedavisi,
- Koydemir, S., Sun-Selişik, Z. E., ve Tezer, E. (2005). Evlilik Uyumu Ve Mükemmeliyetçilik Boyutları Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, 65–75.
- Köknel, Ö. (2013). *İnsanı Anlamak*. İstanbul: Postiga Yayınları.
- Kudiaki, Ç. (2002). *Cinsel Doyum ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurdek, L. A. (2005). Gender And Marital Satisfaction Early In Marriage: A Growth Curve Approach. *Journal of Marriage and Family*, 67, 68-84.
- Lane, H. ve Beouchamp. M. (1964). *Understanding Human Development*, New Jersey: Prentice Holl.
- Larson, J. H. (2003). *The Great Marriage Tune-Up Book*. San Francisco. USA: Jossey Bass.
- Larson, J.H. ve Holman, T.B. (1994). Premarital Predictors Of Marital Quality And Stability, *Family Relations*, 228-237.
- Lavee, Y., McCubbin, H. I., ve Olson, D. H. (1987). The Effects Of Stressful Life Events And Transitions On Family Functioning And Well-Being. *Journal of Marriage and the Family* , 49: 857-873.
- Lawrence, E., Eldridge, K. A., ve Christensen, A. (1998). The Enhancement Of Tradational Behavioral Couples Therapy: Consideration Of İndividual Factors And Dyadic Development. *Clinical Psychology Review*, 18(6), 745-764.
- Lazarus, R. S. Lazarus, B. N. (2006). *Coping with Aging*. USA: Oxford University Press.

- Leahy, L.R. (2004). *Bilişsel Terapi ve Uygulamaları*, Tahir Özakkaş (Ed.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Leggett, D. G., Roberts-Pittman, B., Byczek, S. ve Morse, D. T. (2012). Cooperation, Conflict, And Marital Satisfaction: Bridging Theory, Research, And Practice. *The Journal Of Individual Psychology*, 68(2), 182-199.
- Levy-Shiff, R. (1994). Individual and Contextual Correlates Of Marital Change Across The Transition To Parenthood. *Developmental Psychology* , 30 (4), 591-601.
- Lewis, R. A. ve Spanier, G. B. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 825-39.
- Malkoç, B. (2001). *The Relationship Between Communication Patterns And Marital Adjustment*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mangır, M. ve Çağatay, N. (1987). *Okul Öncesi Çocuklarda Arkadaşlık İlişkileri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Meals, P. (1968). *Comparison Of Attitudes Of Mothers And Fathers Toward Nursery School Education*, Utah State University, Logan.
- Mehmedoğlu, Y. (2004), “Değer Oluşturucu ve Aktarıcı Konumuyla Aile”, *Diyanet İlmi Dergisi*, 40(2), 39-48
- Meriç, Ü. (1991), “İslam’da Aile”, Aile Yazıları 2, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara.
- Miller, R. B., Nunes, N. A., Bean, R. A., Day, R. D., Falceto, O. G., Hollist, C. S., Fernandes, C. L. (2014). Marital Problems and Marital Satisfaction Among Brazilian Couples, *The American Journal of Family Therapy*, 42, 153–166.
- Minuchin, S. ve Fishman, H., C. (1981). *Family Therapy Techniques*. Cambridge: Harvard University Press.
- Nazlı, S. (2001), *Aile Danışmanlığı*, 2. Baskı, Ankara: Nobel Dağıtım.
- Nazlı, S. (2013). *Aile Danışmanlığı*, 10. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nichols, M. (2013). *Aile Terapisi*. Okhan Gündüz (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Nystull, M.S. (1999). Marriage and family counseling. *The Art and Science of Counseling and Psychotherapy*. 24,260 -266.
- Orathinkal, J. ve Vansteenwegen, A. (2007). Do Demographics Affect Marital Satisfaction? *Journal of Sex Marital Therapy*, 33, 73-85.
- Özabacı. N. (2009). *Evlilik Öncesi İlişkiler*. Haluk Yavuzer (Ed.). Evlilik Okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özbeklik, S. (2006). *Women's Marital Quality and Mothering Quality: Determinants and Interrelations*. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, Ş. (2002), "Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 9, 114- 119.
- Özgüven, İ. (2010). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2012). *Cinsellik ve Cinsel Yaşam*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özmen, S.K. (2013). Anne-Baba Eğitim Programının Çocuklardaki Davranış Sorunları Ve Anne Babaların Depresyon Düzeylerine Etkisi, *Eğitim ve Bilim*, 38(167), 98-100.
- Özmen-Süataç, A. (2010). *Evlilik Uyumunun Kişilerarası Tarz Ve Öfke Açısından Araştırılması*. İzmir: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özügürlü, K. (2013). *Evlilik Raporu* (5. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Palut B. (2008). Düşünme Stilleri ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 24, 1-11.
- Pekşen A. R. (2012). Ana-Babaların Çocuk Yetiştirmede Aşırı Koruyucu Olmaları. *Akademik Bakış Dergisi*. 29, 1-13.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Doyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki ilişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Poroy, A. (2006). *Cinsellik El Kitabı*. İstanbul: Alfa Yayınları.

- Robinson, L.C. ve Blanton, P.W. (1993). *Marital Strengths In Enduring Marriages, Family Relations*, Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Santrock, J. W. (2012). *Yaşam Boyu Gelişim*. Galip Yüksel (Çev.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Sardoğan, M. ve Karahan, T. (2005). "Evli Bireylere Yönelik Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programının Evli Bireylerin Evlilik Uyum Düzeylerine Etkisi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 89-102.
- Sayılır, A. ve Kaya, A (2015). Yedi-Onbir Yaş Aile Eğitim Programlarının Annelerin Genel Ebeveynlik Düzeylerine Etkisi, *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 4(1), 64-81.
- Scheidler, J.A. (2008). *Effects Of Perceived Stress And Perceived Social Support On Marital Satisfaction In Doctoral Students*, ProQuest.
- Schoen, R., Rogers, S. J., ve Amato, P. R. (2006). Wives' Employment And Spouses' Marital Happiness: Assessing The Direction Of Influence Using Longitudinal Couple Data. *Journal of Family Issues*, 27, 506-528.
- Scott, R. L., ve Cordova, J. V. (2002). The Influence Of Adult Attachment Styles On The Association Between Marital Adjustment And Depressive Symptoms. *J Fam Psychol* , 16:199-208.
- Segrin. C, Flora, J. (2005). *Family Communication*. Lawrence Erlbaum Associates, Incorporated, Mahwah, NJ, USA.
- Sevim, S. (1996). *Transaksiyonel Analize Dayalı Bir Eğitim Programının Evli Çiftlerin Ego Durumları ve Evlilik Yaşamlarına İlişkin Bazı Değişkenlere Etkisi*. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezer, Ö. (2005). Kadınların Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 87-101.
- Sporakowski, M. J. (1995). Assessment and Diagnosis in Marriage and Family Counseling, *Journal of Counseling and Development*, 74(1), 60-64.
- Sporakowski, M. J. (1995). Assessment and Diagnosis in Marriage and Family Counseling. *Journal of Counseling and Development*. 74(1), 60-64.

- Stanley, S. M., Ragan, E. P., Rhoades, G.K. ve Markman, H.J. (2012). Examining Changes İn Relationship Adjustment And Life Satisfaction İn Marriage, *Journal of Family Psychology*, 26(1), 165-170.
- Sternberg, R. J. (2003). *Aşk Bir Öyküdür*. Faruk Ersöz (Çev.). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Synder, D. K. Negy C. (1997). Ethnicity and Acculturation: Assessing Mexican American Couples' Relationships Using the Marital Satisfaction Inventory-Revised, *Psychological Assessment* 1997, Vol. 9, No. 4, 414-421.
- Şahin, F.T. ve Özbey, S. (2009). Okul Öncesi Eğitim Programlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarında Baba Katılımının Yeri Ve Önemi, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 30-39.
- Şahin, F.T. ve Özyürek, A. (2010). *Anne-Baba Eğitimi Ve Okul Öncesinde Aile Katılımı*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şener, A. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şener, A. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Taner S. (2014). *Planlanmamış Gebeliklerin Doğum Sonrası Erken Dönemdeki Annelik Davranışına Etkisi*. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Tarhan, N. (2011). *Evlilik Psikolojisi*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşçı, A. İ. (2010). *Cinsel Eğitim*. İstanbul: İz Yayınları.
- Temel, F.Z. (2010). *Aile Eğitimi Ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılımı Çalışmaları*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezer, E. (1994). Evlilik ve İş Doyumu İlişkisi: İkili Çatışmalar ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(5):1-12.

- Tucker, M.W. ve O'Grady, K.E. (1991). "Effects Of Physical Attractiveness, Intelligence, Age At Marriage, And Cohabitation On The Perception Of Marital Satisfaction, *The Journal of Social Psychology*, 131(2), 253-269.
- Tuncay, E. (2006). *Predictive Role Of Perfectionism On Marital Adjustment*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan T. (2010). *Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Annelerin Ebeveyn Davranışlarının Çocuklarının Öz Bakım ve Sosyal Becerileri ile İlişkilerinin İncelenmesi*. T.C Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (PAUBAP) Bilimsel Araştırma Projesi Sonuç Raporu. Denizli.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1997). Evlilik Uyumu İle Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 55-64.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(5), 35-42.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi. *Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5, 35-41.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (9), 61-68.
- Tümkiye, S. ve Gülaçtı, F. (2009). *Erken Çocukluk Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türk Dil Kurumu, Rol Nedir. <http://www.tdk.gov.tr>. Erişim Tarihi: 12.03.2019.
- Tütengil, C.O. (2011). Aile ve Evlilik Araştırması Sonuçları, *Sosyoloji Konferansları*, 16, 1-16.
- Umberson, D., Williams, K., Powers, D. A., Chen, M. D., ve Campbell, A. M. (2005). As Good As It Gets? A Life Course Perspective On Marital Quality. *Social Forces*, 8, 493-511.
- Ülken, H. Z. (1991), "Aile", Aile Yazıları 2. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara.

- Üstübal, Ö. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarının Aile-Öğretmen Arasındaki İletişim Ve İşbirliğine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Üstünoğlu, Ü. (1991). Okulöncesi Dönemdeki Aile Eğitiminde Benimsenebilecek Farklı Yaklaşımlar, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1-2), 121-133.
- Weeks, G. R. ve Hof, L. (2012). *Evlilik Terapisi ve Cinsel Terapiyi Bütünleştirmek*. Cem Keçe, Cebrail Kısa (Çev.). Ankara: Pusula Yayınevi.
- Wendorf, C. A., Lucas, T., Imamoglu, E. O., Weisfeld, C. C. ve Weisfeld, G. E. (2011). Marital Satisfaction Across Three Cultures: Does The Number Of Children Have An Impact After Accounting For Other Marital Demographics? *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(3), 340-354.
- White, L. ve Edwards, J. N. (1990). Emptying The Nest And Parental Well-Being: An Analysis Of National Panel Data. *American Sociological Review*, 55, 235-242.
- Wilson, G. D. ve McLaughlin C. (2002). *Aşk Bilimi*. Tülin Er (Çev.). İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Yavuzer H, (2014). *Ana-Baba ve Çocuk*. 25.Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1987). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2004). *Ana-Baba Okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yurtsever Kılıçgün M. (2015). *Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutumları ile Ebeveynlik Roller Arasındaki İlişki*. Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi, Sözel Bildiriler XXI, 11-13 Mayıs 2015.

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Elinizdeki form, evlilik uyumu konusunda gerçekleştirilmekte olan bir araştırma için kişisel bilgilerinizi elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Formu doldururken isim yazmanız gerekmemektedir. Araştırmanın gerçekçi sonuçlar verebilmesi için aşağıdaki sorulara dürüst ve içten cevaplar vermeniz beklenmektedir. Katılımınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyet: K () E ()
2. Yaşınız: 20-30 () 31-40 () 41 ve üstü ()
3. Eğitim Durumunuz: İlkokul- Ortaokul () Lise () Üniversite ()
4. Ekonomik Durumunuz: Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok kötü ()
5. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?: Evet () Hayır () Meslek:
6. Kaç yıllık evlisiniz?: 0-5 () 6-15 () 16-25 () 26 ve üstü ()
7. Eşinizle nasıl evlendiniz?

Anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık () Anlaşarak evlendik ailemizin iznini almadık ()

Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı aldı () Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı almadı ()

Kaçarak evlendik ()
8. Kaç çocuğunuz var?: Yok () 1 () 2 () 3 ve üstü ()
9. formu doldurduğunuz çocuğunuzun cinsiyeti nedir? K () E ()
10. formu doldurduğunuz çocuğunuzun yaşı: 3-4 () 4-5 () 5-6 ()
11. formu doldurduğunuz çocuğunuzun doğum sırası nedir? 1 () 2 () 3 () 4 ve üstü ()

EBEVEYN KENDİ DAVRANIŞINI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (EKDDÖ)

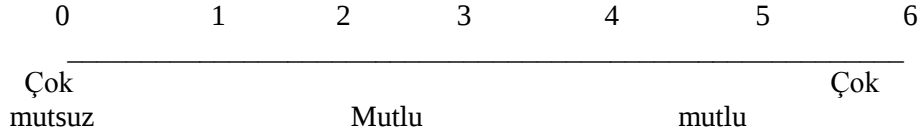
- 1) Çocuğum bana ihtiyaç duyduğunda ona yanında olduğumu hissettiririm.
☐ Hiçbir zaman
☐ Nadiren
☐ Bazen
☐ Genellikle
☐ Her zaman
- 2) Çocuğumun diğer çocuklardan daha başarılı olmasını isterim.
☐ Hiçbir zaman
☐ Nadiren
☐ Bazen
☐ Genellikle
☐ Her zaman
- 3)
- 4) ...
- 5) Çocuğumu kaba etlerine vurarak cezalandırırım.
☐ Hiçbir zaman
☐ Yılda bir-iki kez
☐ Ayda bir
☐ Haftada bir
☐ Hemen her gün
- 6)
- 7)
- 8)
- 9)
- 10)
- 11) Çocuğuma ceza vermek istediğimde, arkadaşları ile oynamasına izin vermem.
☐ Hiçbir zaman
☐ Yılda bir-iki kez
☐ Ayda bir
☐ Haftada bir
☐ Hemen her gün
- 12)
- 13) Sevmediğim bir şey yaptığında çocuğuma küserim, yüz vermem.
☐ Hiçbir zaman

- () Nadiren
() Bazen
() Genellikle
() Her zaman
- 14) ...
- 15) Çocuğum ondan ne beklediğimi ve nasıl davranması gerektiğini bilir.
() Hiçbir zaman
() Nadiren
() Bazen
() Genellikle
() Her zaman
- 16)
- 17)
- 18)
- 19) ...
- 20) ...
- 21) Çocuğum hatalı davrandığında, onu bir süre sevdiği (oyuncak, tv seyretme vb)şeylerden yoksun bırakarak cezalandırırım.
() Hiçbir zaman
() Yılda bir-iki kez
() Ayda bir
() Haftada bir
() Hemen her gün
- 22) Çocuğuma bir ceza verdiğimde, niçin ceza verdiğimi, ona açıklarım.
() Hiçbir zaman
() Nadiren
() Bazen
() Genellikle
() Her zaman

NOT: Anketin tamamına ulaşmak için Sayın Yrd. Doç. Dr. Aysel ÇAĞDAŞ'a ulaşınız.

EVLİLİK UYUM ÖLÇEĞİ

1.Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her zaman anlaşırsınız	Hemen her zaman anlaşırsınız	Ara sıra anlaşamadı- yız	Sıklıkla anlaşama- anlaşa-	Hemen her zaman mayız	Her zaman anlaşa-	
2.Aile bütçesini idare etme		()	()	()	()	()	()
3.Boş zaman etkinlik- leri		()	()	()	()	()	()
4.Duygu- ların ifadesi		()	()	()	()	()	()
5.Arkadaş- lar		()	()	()	()	()	()
6.Cinsel ilişkiler		()	()	()	()	()	()
7.Toplumsal kurallara uyuma (doğru, iyi veya uygun davranış)		()	()	()	()	()	()
8.Yaşam felsefesi		()	()	()	()	()	()
9.Eşin akra- balarıyla anlaşma		()	()	()	()	()	()

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın altını çiziniz.

10.

11. ...

12. ...

13. ...

14. ...

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

Hemen hemen hiçbir zaman

nadiren

çoğu konularda

her konuda

NOT: Anketin tamamına ulaşmak için Sayın Prof. Dr. Şennur TUTAREL KIŞLAK'a ulaşınız.

3-6 YAŞ AİLE EĞİTİM PROGRAMININ KONULARI VE OTURUM İŞLEYİŞİ

1. Oturum: Tanışma ve Program Tanıtımı

- Eğitimci ve katılımcılarla tanışma etkinliği yapıldı.
- Programın amacı, işleyişi, ailelerden beklentiler, aileye sağlayacağı yararlar konuşuldu.
- Gruba ilişkin kurallar oluşturuldu.
- Çocuk eğitim materyalleri katılımcılara tanıtıldı.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

2. Oturum: Çocuk Gelişiminde Ailenin Rolü

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı.
- Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Çocukların 0-6 yaş dönemindeki gelişim özelliklerini anlatıldı, çocuk gelişiminde ailenin önemi vurgulandı.
- Anne ve babanın çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar tartışıldı.
- Çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun gelişimindeki önemi vurgulandı ve doğru çocuk yetiştirme tutumlarından bahsedildi.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

3. Oturum: Kişilerarası İletişim

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- İletişimin tanımı, önemi, iletişim engelleri, iletişim engellerinin olumsuz etkileri tartışıldı.
- İletişimde anne ya da babanın duygularının önemine vurgu yapıldı.
- Etkin dinlemenin önemi, etkin dinlemede dikkat edilmesi gerekenler anlatıldı.

- Etkin dinlemenin çocuk gelişimindeki önemi açıklandı, örnekler verildi.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

4. Oturum: Çocukla İletişim

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Kullanılan iletişim engelleri, suçlayıcı dil, suçlayıcı dilin iletişimde yarattığı olumsuz etkiler açıklandı.
- Çocuğa karşı kendini ifade etme yolları, etkin dinlemenin önemi, iletişimde açık olmanın önemi örneklerle anlatıldı.
- Çocuğa karşı kendini doğru bir şekilde ifade etmenin çocuk gelişimine sağladığı katkı tartışıldı.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

5. Oturum: Olumlu Davranış Geliştirme

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Annelerin küçükken kendi ailelerinin onlara karşı gösterdiği olumlu davranışlardan nasıl etkilendikleri konuşuldu. Olumlu davranış kazandırma süreçleri örneklerle açıklandı.
- Anne baba davranışlarının çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi, çocuğun olumsuz davranışlarını değiştirmek için; önce kendi tutum ve davranışlarının değişmesi gerektiği anlatıldı.
- Takdir ve yüreklendirmenin çocuk eğitimdeki önemi vurgulandı.
- Çocuğun istenmeyen davranışlarını engellemek için; ne gibi olumlu disiplin yöntemleri kullanılabileceği tartışıldı.

- Çocuk gelişiminde kural koymanın önemi, kural koyarken nelere dikkat edilmesi gerektiği anlatıldı.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

6. Oturum: Olumsuz Davranışları Azaltma

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Annelerin küçükken kendi ailelerinin onlara karşı gösterdiği olumsuz davranışlardan nasıl etkilendikleri ve annelerin kendi çocuklarını yetiştirme tarzında etkili olup olmadığı konuşuldu.
- Duygusal ve fiziksel cezaların çocuk gelişimi üzerindeki etkileri tartışıldı.
- Çocukta olumsuz davranışların tekrarlanmaması için yapılması gerekenler ve olumsuz davranışları azaltmada kullanılan disiplin yöntemleri anlatıldı ve örneklerle pekiştirildi. Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

7. Oturum: Sosyal Duygusal Gelişim

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Çocuğun kendini ve başkalarını tanımasının önemi vurgulandı.
- Çocuğun sosyal duygusal gelişimi ve benlik gelişimi özellikleri anlatıldı.
- Anne ile çocuk arasındaki duygusal bağın oluşturulmasında temel güven duygusunun önemi yapılabilecekler hakkında konuşuldu.
- Okul öncesi dönemde önem kazanan duygular ve bu duygularla başa çıkmanın yolları tartışıldı.
- Çocuğun sosyal kurallara uyması ve iç denetim odağının geliştirilmesi için yapılması gerekenler konuşuldu.

- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM’ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

8. Oturum: Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Çocuğun bilişsel ve dil gelişim özellikleri anlatıldı.
- Çocuğun bilişsel becerilerini ve dil gelişimini desteklemede ailenin rolü ve neler yapılması gerektiği konuşuldu.
- Çocukta sorun çözme becerisini geliştirmede yapılması gerekenler ve destekleyici uygulamalar örneklerle anlatıldı.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM’ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

9. Oturum: Motor Gelişim ve Cinsel Gelişim

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Çocuğun motor gelişim ve cinsel gelişim özellikleri anlatıldı.
- Çocuğun motor gelişim ve cinsel gelişim desteklemede ailenin rolü ve neler yapılması gerektiği konuşuldu.
- Çocuğun cinsellikle ilgi sorularına gelişim özelliklerine uygun cevaplar verilmesi gerektiği ve kendi bedenini korumasına yönelik mahremiyet eğitime dair bilgilendirmeler yapıldı.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM’ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

10. Oturum: Özbakım Becerileri:

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Özbakım becerilerinin önemi; ailenin rolü, çocukların özbakım becerilerini destekleyebilmek için yapılabilecekler tartışıldı.
- Çocukta sorumluluk duygusunun geliştirilmesi ve çocuklara sorumluluk verirken dikkat edilmesi gerekenler anlatıldı.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

11. Oturum: Çocuk Sağlığı ve Beslenme

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Sağlıklı çocuk kavramı ile çocuğun gelişiminde sağlığın ve beslenmenin önemi, dengeli ve yeterli beslenme hakkında konuşuldu.
- Çocuk hastalıkları ve bu hastalıklardan korunma yolları tartışıldı.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

12. Oturum: Okul ve Çocuk

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Oyunun çocuk gelişimindeki önemi; çocuğa yararları ve oyun oynamasını desteklemek için yapılabilecekler konuşuldu.
- Çocuğun okula hazır olması için temel becerilerinin gelişimine yönelik yapılabilecekler; okula uyum ve akademik başarısı için Yapılması gerekenler tartışıldı.

- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

13. Oturum: Çocuk Hakları- Çocuk İhmal ve İstismarı

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- İnsan hakları ve Çocuk hakları kavramları açıklandı.
- Çocuk ihmal ve çocuk istismarı kavramları arasındaki farklar açıklandı.
- Çocuk ihmal ve çocuk istismarının çocukta yaratabileceği olası sonuçlar ve önlenmesi için yapılması gerekenler, iş birliği yapılacak kurumlar anlatıldı.
- Gelişim alanlarını destekleyen, dönemsel özelliklere uygun olarak hazırlanan etkinlikleri içeren ÇEM'ler toplantı sonunda evde uygulanmak üzere ailelere verildi.
- Son olarak oturumun özeti yapılarak toplantı bitirildi.

14. Oturum: Özel Gereksinimli Bireylere Duyarlılık Geliştirme ve Kapanış

- Geçen haftaki oturumda neler yapıldığı ve konuşulduğu katılımcılara hatırlatıldı. Bu haftaki kazanımlarla ilgili açıklamalar yapıldı.
- Özel gereksinimli çocukların özelliklerine ilişkin bilgiler verildi.
- Özel gereksinimli çocuklar ve ailelerin yaşadığı duygular ve bu durumun ailelerde yol açtığı değişiklikler hakkında konuşuldu.
- Oturum özeti ve eğitime dair genel bir değerlendirme yapıldı.
- Yapılan sertifika töreninden sonra katılımcılara teşekkür edilerek eğitim sonlandırıldı.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Ayşegül SÜNER
 Uyruğu : TC
 Doğum Tarihi ve Yeri : 03.09.1990 MELİKGAZİ
 Medeni Durumu : Evli
 E-mail : ayysegulsuner@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi-Evlilik ve Aile Psikolojisi	-
Lisans	Erciyes Üniversitesi- PDR	2013
Lise	Mustafa Eminoğlu Anadolu Lisesi – Kayseri	2008

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2013-2016	Kocasinan Rehberlik ve Araştırma Merkezi(MEB)	Psikolojik Danışman
2019–	Develi Şehit Müsellim Ünal Anadolu Lisesi(MEB)	Psikolojik Danışman